

Projekts "LNS darbības stiprināšana – 2018"

1. aktivitāte "Darbnīcas LNS cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana komunikācijas prasmju paaugstināšanā starptautiskās sadarbības veicināšanai"

Darbnīca "Vārdiskās komunikācijas prasmju paaugstināšana angļu valodā"

METODISKAIS MATERIĀLS

Rīga 2018

Table of Contents

Satura rādītājs

	Priekšvārds	
	Preface	
1.	Me, my activity at the “Latvian Association of the Deaf”, my duties	5
	Es, mana darbība LNS, mani pienākumi	
2.	Business communication: phone calls, meetings	14
	Lietišķā komunikācija: telefonsarunas, tikšanās	
3.	Latvian Association of the Deaf (LAD) and its activity	23
	LNS darbība	
4.	The Constitution of Latvia, citizens’ rights and duties	33
	LR Satversme, pilsoņu tiesības un pienākumi	
5.	Labour market, inclusive employment	44
	Darba tirgus, iekļaujoša nodarbinātība	
6.	Education system, inclusive education	51
	Izglītības sistēma, nedzirdīgo iekļaujoša izglītība	
7.	Intercultural dialogue, sign language	56
	Starpkultūru dialogs, zīmju valoda	
<i>1. pielikums.</i>	Metodiskajā materiālā ievietoto tekstu tulkojums latviešu valodā	61
<i>2. pielikums.</i>	Darbības vārdu pamatformas	69
<i>3. pielikums.</i>	Lietišķās korespondences piemērs	70

Priekšvārds

No 2018. gada aprīļa līdz jūnijam norisinājās projekta "LNS darbības stiprināšana – 2018" 1. aktivitāte un tās ietvaros – darbnīca "Vārdiskās komunikācijas prasmju paaugstināšanā angļu valodā". Projekta mērķis ir stiprināt biedrības "Latvijas Nedzirdīgo savienība" institucionālo un cilvēkresursu kapacitāti, sniedzot atbalstu LNS darbiniekiem un biedriem zināšanu pilnveidē, komunikācijas prasmju paaugstināšanā, diskusijās un līdzdarbībā balstītas pilsoniskās pozīcijas veidošanā.

Darbnīcā "Vārdiskās komunikācijas prasmju paaugstināšanā angļu valodā" 10 mērķgrupas dalībnieki 48 stundu ietvaros ieguva vai paaugstināja vārdiskās komunikācijas prasmes angļu valodā LNS stratēģiskos jautājumos, lai veicinātu LNS darbības stiprināšanu starptautiskās sadarbības jomā un mazinātu saziņas barjeras diskusiju veidošanā nedzirdīgo problēmu un interešu pārstāvniecības jomā.

Darbnīcas norisei tika sagatavots metodiskais materiāls angļu valodas pamatu apguvei un nostiprināšanai, iekļaujot materiālus par tēmām, kas saistītas ar LNS darbību, nedzirdīgo tiesībām, nodarbinātību, izglītību un citiem Latvijas un starptautiskajai nedzirdīgo kopienai aktuāliem jautājumiem.

Metodiskajā materiālā iekļauti septiņi temati. Katra temata 1. nodaļā alfabētiskā secībā doti jaunie vārdi un frāzes un to tulkojums latviešu valodā. 2. nodaļa ietver īsu angļu valodas gramatikas normu un likumu skaidrojumu ar piemēriem. Pievienotie vingrinājumi (apzīmēti ar izsaukuma zīmi (!)) paredzēti gan gramatikas prasmju attīstībai, gan vārdu krājuma nostiprināšanai. Katra temata 3.nodaļā ievietots teksts dialoga vai stāstījuma formā, aptverot svarīgākos terminus un minimālo vārdu krājumu, kas nepieciešams, lai varētu apspriest attiecīgo tēmu angļu valodā. Pievienotie jautājumi un uzdevumi (apzīmēti ar izsaukuma zīmi (!)) veidoti tā, lai sekmētu spēju izteikties angļu valodā, izmantojot tekstos sniegto informāciju.

Metodiskā materiāla beigās ir ievietoti tekstu tulkojumi latviešu valodā – burtiski tulkojumi jeb palīgmateriāls, lai valodas apguvējs varētu izsekot sarežģīti formulētai domai, atrast nepazīstamo vārdu tulkojumu vai izprast teikuma uzbūvi angļu valodā.

Šis metodiskais materiāls, kas veidots viegli uztveramā formā, noderīgs arī cilvēkiem, kuri vēlas patstāvīgi veidot un attīstīt komunikācijas prasmes noteiktos tematiskos jautājumos.

Lai visiem veicas!

Materiālu sagatavoja ZGP, mg. izgl.vad. Zane Veidenberga

Projekta vadītāja Dr.oec. Aija Sannikova

Preface

The workshop "Enhancement of verbal communication skills in English" (April - June, 2018) has been provided within the framework of Activity 1 of the project "LAD Capacity Building 2018". The aim of the project is to strengthen the institutional and human resource capacity of the Latvian Association of the Deaf (LAD) by supporting its employees and members – enhancing their knowledge, communication skills and encouraging the formation of their civil position based in discussions and participation.

In the course of 48 hours, 10 participants of the target group of the workshop "Enhancement of verbal communication skills in English" practiced or enhanced their verbal communication skills in English on LAD strategic issues in order to facilitate the strengthening of LAD international activity and reduce communication barriers while discussing the issues of the deaf or representing their interests.

An aid for learning and strengthening the basics of the English language has been developed. It includes materials related to the activity of LAD, rights of the deaf, their employment, education and other issues essential for the Latvian and international deaf communities.

This learning aid includes seven topics. Chapter 1 of each topic introduces new words and phrases in alphabetical order and their translation into Latvian. Chapter 2 offers a brief explanation of English grammar rules and includes illustrative examples. Exercises (marked with an exclamation mark (!)) are envisaged for practicing grammar skills and expanding vocabulary. Chapter 3 of each topic contains a text in the form of a dialogue or narration, covering key terms and basic vocabulary for discussing the given topic in English. Questions and assignments (marked with an exclamation mark (!)) are intended to encourage learners to express themselves in English using information from the texts.

Latvian translations of the texts are attached at the end of this learning aid. The texts have been translated literally so that learners can track a message in case of complex wording, find an unfamiliar word or understand English sentence structures.

This learning aid has been designed in an easy-to-use format so that it can be useful also for those who wish to develop independently their communication skills on the topics included in this material.

Good luck!

Developed by Zane Veidenberga, PhD candidate, mg.edu.mgmt.

Project Manager Aija Sannikova, Dr.oec.

1. Me, my activity at the “Latvian Association of the Deaf”, my duties

Es, mana darbība LNS, mani pienākumi

1.1. Words and phrases (*Vārdi un frāzes*)

an accountant	grāmatvedis
an association	asociācija, <i>arī</i> biedrība
a board member of the Association / Association's board member	biedrības valdes loceklis
a chairperson, a head	priekšsēdētājs
a customer service specialist	klientu apkalpošanas speciālists
delegation of government functions to the Association	valsts pasūtījums biedrībai (valsts funkciju deleģēšana biedrībai)
a duty	pienākums
an employee working for the delegated government functions	valsts pasūtījuma darbinieks biedrībā
to expect	cerēt, sagaidīt
a guide	pavadonis
a greeting	sveiciens, sasveicināšanās
Head of a division	nodaļas vadītājs
Head of Project Division	Projektu nodaļas vadītājs
a hearing impaired assistant	asistents personām ar dzirdes traucējumiem
to introduce	iepazīstināt, stādīt priekšā
a (job) position	ieņemamais amats; <i>arī</i> pozīcija
Latvian Association of the Deaf	Latvijas Nedzirdīgo savienība
a member of the Association	biedrības biedrs

the Ministry of Welfare	Labklājības ministrija
a regional society	reģionālā biedrība
Riga City Council	Rīgas dome
a secretary	sekretāre
a sign language interpreter	surdotulks, zīmju valodas tulks
a social worker	sociālais darbinieks
a staff member/ an employee	darbinieks
Vice-president of the Association / Association's Vice-president	biedrības viceprezidents
a volunteer	brīvprātīgais

Numbers (*skaitļi*)

1	one	1 st	the first
2	two	2 nd	the second
3	three	3 rd	the third
4	four	4 th	the fourth
5	five	5 th	the fifth
6	six	6 th	the sixth
7	seven	7 th	the seventh
8	eight	8 th	the eighth
9	nine	9 th	the ninth
10	ten	10 th	the tenth

1.2. Grammar. The Simple Present (*Gramatika. Vienkāršā tagadne*)

- **Vienkāršo tagadni lieto**, stāstot par parastām, regulārām, atkārtotām un ikdienišķām darbībām, par universālām patiesībām.

PIEMĒRS

I go to work every weekday.	<i>Es eju uz darbu katru darba dienu.</i>
The moon shines at night.	<i>Mēness spīd naktī.</i>

- **Vienkāršo tagadni veido**, izmantojot darbības vārda nenoteiksmi bez *to* vai darbības vārda pirmo pamatformu (informāciju par darbības vārdu pamatformām skatīt 2. pielikumā).

PIEMĒRS

I <u>answer</u> the phone.	<i>Es atbildu uz telefona zvaniem.</i>
We <u>work</u> at the Latvian Association of the Deaf.	<i>Mēs strādājam Latvijas Nedzirdīgo savienība.</i>
I usually <u>meet</u> 10-15 customers per day.	<i>Es parasti tiekos ar 10-15 klientiem dienā.</i>

- **Uzmanību! Vienkāršajā tagadnē vienskaitļa 3.personā** (*she, he, it* – viņa, viņš, tā/tas) darbības vārda 1.pamatfomai pievieno galotni –s.

PIEMĒRS

Ann <u>answers</u> the phone.	<i>Anna atbild uz telefona zvaniem.</i>
Peter <u>works</u> at the Latvian Association of the Deaf.	<i>Pēteris strādā Latvijas Nedzirdīgo savienība.</i>
She usually <u>meets</u> 10-15 customers per day.	<i>Viņa parasti vienā dienā tiekas ar 10-15 klientiem.</i>

- **Signālvārdi** (laika apstākļa vārdi), ar kuriem parasti lieto vienkāršo tagadni:
always, every day/ week/ year..., often, normally, usually, sometimes, seldom, never

- **Vārdu kārtība apgalvojuma teikumā**

1. Teikuma priekšmets (darītājs)	2. Izteicējs (darbības vārds/-i)	3. Papildinātājs (ko/ kam...)	1. Apstākļi (laiks/ vieta...)
I	write	emails	every day.
<i>Es</i>	<i>rakstu</i>	<i>epastus</i>	<i>katru dienu.</i>
Mr Smith	works	with customers	at the customer service centre.
<i>Smita kungs</i>	<i>strādā</i>	<i>ar klientiem</i>	<i>klientu apkalpošanas centrā.</i>
They	make	documents	on a computer.
<i>Viņi</i>	<i>veido/ taisa</i>	<i>dokumentus</i>	<i>datorā.</i>

- **Jautājuma un nolieguma teikumus** vienkāršajā tagadnē darina ar palīgdarbības vārda *do* (vienskaitļa 3.personā – *does*) palīdzību.

PIEMĒRS

Apgalvojums	Jautājums	Noliegums
I answer the phone.	Do I answer the phone?	I do not answer the phone.
We work at the Latvian Association of the Deaf.	Do we work at the Latvian Association of the Deaf?	We do not work at the Latvian Association of the Deaf.
She usually meets 10-15 customers per day.	Does she usually meet 10-15 customers per day?	She does not usually meet 10-15 customers per day.

- **Ja teikums jāveido ar darbības vārda *to be* (būt) palīdzību**, tad jautājuma un nolieguma teikumā *to be* attiecīgajā locījumā tiek izmantots kā palīgdarbības vārds

PIEMĒRS

Apgalvojums	Jautājums	Noliegums
I am a customer service specialist.	Am I a customer service specialist?	I am not a customer service specialist.
My name is Marta.	Is my name Marta?	My name is not Marta.

- **Uz slēgtajiem jautājumiem** (t.i., jautājumiem, uz kuriem atbilde var būt *jā* vai *nē*), kas sākas ar palīgdarbības vārdu *do/does* vai *to be* attiecīgajā locījumā, atbilde var būt īsa vai gara un tajā obligāti jāizmanto palīgdarbības vārds.

PIEMĒRS

Jautājums	Īsā atbilde	Garā atbilde
Are you a customer service specialist?	Yes, I am. No, I am not.	Yes, I am a customer service specialist. No, I am not a customer service specialist.
Is your name Marta?	Yes, it is. No, it is not.	Yes, my name is Marta. No, my name is not Marta.

- **Darbības vārda *to be* (būt) locīšana**

I am	Es esmu
You are	Tu esi
She is/ He is/ It is	Viņa ir/ viņš ir/ Tas (tā) ir
We are	Mēs esam
You are	Jūs esat
They are	Viņi ir

! Practice the use of the Present simple tense! (*Vingrinieties lietot vienkāršo tagadni!*)

1. Vai Tu esi LNS biedrs?

Jā, es esmu LNS biedrs.

2. Vai Jūs esat klientu apkalpošanas speciālisti?

Nē, mēs neesam. Viņi ir klientu apkalpošanas speciālisti.

3. Vai Tavs vārds ir Anna?

Nē, nav. Mans vārds ir Marta.

4. Es eju uz darbu katru dienu.

5. Es rakstu vēstules klientiem katru nedēļu.

1.3. Read the text and answer the questions below (*Izlasiet tekstu un atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem*):

Text 1.3

Let me introduce myself. My name is Marta. I live in Riga, Latvia. I work at the Latvian Association of the Deaf. I am a customer service specialist. My working day usually starts at 9:00 a.m. During my working day I read documents, write answers to letters, explain to customers how to receive services, and answer the phone. I work a lot on the computer. I work 8 hours per day and I usually meet 10-15 customers per day. My job is interesting and responsible. At the end of the month I write reports to the Ministry of Welfare. I submit the reports for review to the head of my department. My working day ends at 5:00 p.m. Then I go home, visit a cultural event, go to a sport workout or go for a walk. I like my job.

! Answer the questions below! (*Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. Where does Marta work?
2. When does Marta's working day start?
3. Please list Marta's job duties!
4. What does Marta read and write?
5. How many hours per day does Marta work?
6. What does Marta do after work?

! Make a short story about your working day! (*Izveidojiet īsu stāstījumu par savu darba dienu!*)

! Work in pairs and make a dialogue asking your colleague about his/her working day and job duties and answering his/ her questions about your working day! (*Strādājiet pāros un izveidojiet dialogu, jautājot kolēģim par viņa darba dienu un atbildot uz viņa jautājumiem par savu darba dienu!*)

! Below you will find phrases that can be used for greetings and introductions. Work in pairs and make short dialogues to practice! (*Zemāk dotas frāzes, kuras var izmantot sasveicinoties un iepazīstoties. Lai trenētos, strādājiet pāros un veidojiet īsus dialogus!*)

Greetings (*Sasveicināšanās*)

Oficiālākā gaisotnē

A: Good morning!	Labrīt!
B: Good morning! How are you?
(How have you been doing?)	Labrīt! Kā Jums iet?
A: Very well, thank you! And how are you?	Ļoti labi, paldies! Un Jums?
B: I'm fine, thank you.	Labi, paldies.

Neformālākā gaisotnē

A: Hello, Tom!	Sveiks, Tom!
B: Hi, Betty! How are you today?
(How are you doing? / How is it going?)	Sveika, Betij! Kā klājas?
A: Great, thanks! And you?
(Excellent, thanks. And how about you?)	Lieliski, paldies! Un Tev?
B: Not bad, thanks.
(Quite ok, thanks.)	Nav slikti, paldies
(Diezgan labi, paldies.)

Auditorijas priekšā, sanāksmē/

Good morning, everyone. I hope you are doing well this morning.	Labrīt visiem! Ceru, ka šodien jūtaties labi/ Jums kājas labi.

Saying goodbye (*Atvadīšanās*)

Goodbye. (Bye.)	Uzredzēšanos!
It was my pleasure meeting you today.	Bija prieks satikt Jūs šodien.
It was a pleasure talking to you.	Bija prieks aprunāties ar Jums.
See you tomorrow!	Līdz rītam/ tiksimies rīt!
See you later!	Līdz vēlākam!
See you next week!	Tiksimies nākamnedēļ!
Have a nice time!	Novēlu patīkami pavadīt laiku!
Have a nice weekend!	Jauku nedēļas nogali!

Introducing yourself (*Stādīšanās priekšā, iepazīšanās*)

<i>Oficiālākā gaisotnē</i>		
A:	I'd like to introduce myself. My name is <i>Martha Brown</i> . (Let me introduce myself. My name is ...)	Es vēlētos iepazīstināt ar sevi. Mans vārds ir.... (Atļaujiet man stādīties priekšā. Mans vārds ir...)
B:	How do you do? (It's a pleasure to meet you./ (I'm very) Pleased to meet you. / Nice to meet you.) My name is <i>John Smith</i> .	Ļoti patīkami/ Priecājos iepazīties! Mans vārds ir...
A:	How do you do? (I'm very pleased too.)	Man arī ļoti patīkami/ Es arī priecājos iepazīties.
<i>Neformālākā gaisotnē</i>		
A:	Hi! I'm <i>Martha</i> .	Sveicināti! Es esmu
B:	Hi, <i>Martha</i> ! Nice to meet you. (Pleased to meet you.)	Sveiks/ sveika! Prieks iepazīties!
A:	Nice to meet you too.	Es arī priecājos iepazīties.

Introducing someone else

<i>Oficiālākā gaisotnē</i>		
A:	<i>Ms Brown</i> , I'd like to introduce <i>Mr Smith</i> to you.	
B:	How do you do?	
C:	How do you do?	
<i>Neformālākā gaisotnē</i>		
A:	<i>John</i> , this is <i>Martin</i> . (<i>John</i> , I'd like you to meet <i>Martin</i> .)	
B:	Nice to meet you, <i>Martin</i> . (Pleased to meet you.)	
C:	Nice to meet you too, <i>John</i> .	

2. Business communication: phone calls, meetings

Lietišķā komunikācija: telefonsarunas, tikšanās

2.1. Words and phrases (*Vārdi un frāzes*)

accommodation	dzīvošana
an application	iesniegums, pieteikums
an appointment	tikšanās, apmeklējums, vizīte
to be reluctant to (do something)	būt negribīgam, nelabprāt (darīt)
a business trip	komandējums
to call, to make a phone call	zvanīt
convenient	ērti, pieņemami, izdevīgi
to cover	segt, nosegt
employment	nodarbinātība
an employer	darba devējs
an employee	darbinieks
to employ	nodarbināt, pieņemt darbā
hearing loss	dzirdes zudums
impaired hearing	dzirdes traucējumi
inclusion	iekļaušana
integration	integrācija
to invite	ielūgt, uzaicināt
an invitation	ielūgums

an issue	jautājums, probēmjautājums
a labour market	darba tirgus
to make an appointment	norunāt tikšanos, vizīti
a participant	dalībnieks
to participate	piedalīties
to relate (to)	attiekties (uz), būt saistītam (ar)
a representative	pārstāvis
rights	tiesības
to solve	risināt, atrisināt
to take place	notikt
travelling costs	ceļa izmaksas
a workstation	darbvieta, darbstacija

Names of the days of the week (*Nedēļas dienu nosaukumi*)

Monday	pirmdiena
Tuesday	otrdiena
Wednesday	trešdiena
Thursday	ceturtdiena
Friday	piektdiena
Saturday	sestdiena
Sunday	svētdiena

Names of the months of the year (*gada mēnešu nosaukumi*)

January	janvāris
February	februāris
March	marts
April	aprīlis
May	maijs
June	jūnijs
July	jūlijs
August	augusts
September	septembris
October	oktobris
November	novembris
December	decembris

2.1. Grammar. The Simple Future (*Gramatika. Vienkāršā nākotne*)

- **Vienkāršo nākotni lieto**, runājot par darbību, kas notiks nākotnē.

PIEMĒRS

I will go to work tomorrow.	<i>Es iešu uz darbu rīt.</i>
She will call you in the afternoon.	<i>Viņa piezvanīs Tev pēcpusdienā.</i>

- **Vienkāršo nākotni veido**, izmantojot darbības palīgdarbības vārdu *will* un darbības vārda nenoteiksmi (bez *to*) jeb darbības vārda 1.pamatformu (informāciju par darbības vārdu pamatformām skatīt 2. pielikumā). (1. personas vienskaitlī un daudzskaitlī (*I, we*) var izmantot arī palīgdarbības vārdu *shall*, bet mūsdienās to lieto reti. Parasti to izmanto situācijās, kad izsaka piedāvājumu, ieteikumu vai tml.)

PIEMĒRS

I <u>will answer</u> the phone in an hour.	<i>Es atbildēšu uz telefona zvaniem pēc stundas.</i>
We <u>will work</u> at the Latvian Association of the Deaf also next year.	<i>Mēs strādāsim Latvijas Nedzirdīgo savienībā arī nākamgad.</i>
She <u>will meet</u> 10-15 customers tomorrow.	<i>Viņa rīt tiksies ar 10-15 klientiem.</i>

- **Signālvārdi** (laika apstākļa vārdi), ar kuriem parasti lieto vienkāršo nākotni: *tomorrow, next week, next month, next year, in five minutes...*
- **Jautājuma teikumus** vienkāršajā nākotnē darina, palīgdarbības vārdu *will* un teikuma priekšmetu samainot vietām.

PIEMĒRS

Apgalvojums	Jautājums
I <u>will answer</u> the phone in an hour.	Will I answer the phone in an hour?
We <u>will work</u> at the Latvian Association of the Deaf also next year.	Will we work at the Latvian Association of the Deaf also next year?
She <u>will meet</u> 10-15 customers tomorrow.	Will she meet 10-15 customers tomorrow?

- **Uz slēgtajiem jautājumiem** (t.i., jautājumiem, uz kuriem atbilde var būt *jā* vai *nē*), kas sākas ar palīgdarbības vārdu *will*, atbilde var būt īsa vai gara, un tajā obligāti jāizmanto palīgdarbības vārds.

PIEMĒRS

Jautājums	Īsā atbilde	Garā atbilde
Will you be a customer service specialist in future?	Yes, I will. No, I will not.	Yes, I will be a customer service specialist. No, I will not be a customer service specialist.
Will she call me tomorrow?	Yes, she will. No, she will not.	Yes, she will call you tomorrow. No, she will not call you tomorrow.

- **Nolieguma teikumus** vienkāršajā nākotnē darina, aiz palīgdarbības vārda *will* ievietojot nolieguma vārdu *not*.

PIEMĒRS

Apgalvojums	Noliegums
I <u>will answer</u> the phone in an hour.	I <u>will not answer</u> the phone in an hour.
We <u>will work</u> at the Latvian Association of the Deaf also next year.	We <u>will not work</u> at the Latvian Association of the Deaf also next year.
She <u>will meet</u> 10-15 customers tomorrow.	She <u>will not meet</u> 10-15 customers tomorrow.

- **Izsakot vēlējumu, vēlmi, lūgumu, pamudinājumu, ieteikumu, piedāvājumu**, vienskaitļa un daudzskaitļa 1.personā lieto palīgdarbības vārdu *shall* vai *should* + darbības vārda 1.pamatformu, visās pārējās personās – palīgdarbības vārdu *would* + darbības vārda 1.pamatformu.

PIEMĒRS

It's very warm here. Shall I open the window?	Šeit ir ļoti silts. Vai man atvērt logu?	piedāvājums, ierosinājums
You should improve your English language skills.	Tev vajadzētu uzlabot savas angļu valodas prasmes.	ieteikums, pamudinājums

It would be very kind of you if you could send this information by email.	Būtu ļoti laipni no Jums, ja Jūs varētu šo informāciju atsūtīt pa e-pastu.	lūgums
It would be very kind if you could call me back tomorrow morning.	Būtu ļoti laipni, ja Jūs varētu man atzvanīt rīt no rīta.	lūgums
I would like to make an appointment with a social worker.	Es vēlētos norunāt tikšanos ar sociālo darbinieku.	vēlme

! Practice the use of the Simple Future tense and express proposal, advice etc.! (*Vingrinieties lietot vienkāršo nākotni, kā arī izteikt piedāvājumu, padomu utt.*!)

1. Projektu nodaļas vadītājs izlasīs šo ziņojumu šodien pēcpusdienā.
2. Es jums atzvanīšu rīt no rīta.
3. Nodaļas vadītājs uzrakstīs vēstuli vēlāk.
4. Es braukšu komandējumā nākamajā nedēļā.
5. Kad es saņemšu atbildi uz savu e-pastu?
6. Klientu apkalpošanas speciāliste nosūtīs jums informāciju pēc stundas.
7. Sociālais darbinieks Jums palīdzēs atrisināt šo jautājumu.
8. Es gribētu saņemt zīmju valodas tulka pakalpojumu.
9. Jums vajadzētu uzrakstīt iesniegumu.
10. Konferences organizētāji segs ceļa izdevumus.
11. Vai konferences organizētāji segs dzīvošanas izdevumus?
12. Konferences dalībnieki neseģ dzīvošanas izdevumus.

2.3. Read the texts and do the exercises below (*Izlasiet tekstus un izpildiet zemāk dotos uzdevumus*):

Text 2.3a

- A: Good afternoon! The Latvian Association of the Deaf. How can I help you?
- B: Good afternoon! This is Tom Silver from the World Association of Sign Language Interpreters. I'd like to speak to the President of your Association, please.
- A: Our president is in a meeting with the heads of regional societies. I'm afraid, she'll not be in the office today. May I take a message?
- B: Yes, please. It would be very kind of you. Could you tell her that the sign language interpreter from France will come to your workshop in June?
- A: That's very good news! Thank you! I'll pass the message to our President.
- B: Thank you very much! And one more thing. I just wanted to check the dates of the workshop. Will it take place on the 7th and 8th of June?
- A: Yes, you are right, the workshop will take place on the 7th and 8th of June.
- B: Thank you! Nice talking to you. Good bye!
- A: Nice talking to you, too. Good bye!

! Strādājiet pāri un lasiet katrs savu lomu. Samainieties lomām un atkārtoti izspēlējiet telefona sarunu. Strādājot pāri, izveidojiet līdzīgu dialogu, iekļaujot sava darba ikdienas situāciju.

Text 2.3b

- A: Good morning! European Union of the Deaf. How can I help you?
- B: Good morning! This is Marta Jansone from The Latvian Association of the Deaf. We will have an international conference on the integration and inclusion of people with impaired hearing. This conference will take place in Riga in July. We would like to invite an expert from the European Union of the Deaf to participate in it.
- A: Congratulations on your initiative! I'd like to find out what contribution you expect from this expert. Then I can suggest the best expert.

- B: We'd like this expert to make a speech on the issues of inclusion and integration of people with impaired hearing. We'd also like him or her to take part in the round table discussion.
- A: I see. I'd like to suggest Mr Edward Brown. He is an expert on inclusion and integration issues.
- B: Thank you! It seems that he is the person that we need for our conference. How can I contact Mr Brown?
- A: I'll give you his contact details. His phone number is: +44 97543152. His email address is: edward.brown@gmail.com.
- B: Thank you very much for your kind help! We'll contact Mr Brown.
- A: You're welcome! Good luck with your conference! Good bye!
- B: Thank you! Bye!

! Work in pairs and role play the dialogue! (*Strādājiet pāri un lasiet katrs savu lomu!*)
Samainieties lomām un atkārtoti izspēlējiet telefona sarunu. Strādājot pāri, izveidojiet telefona sarunu ar Edvardu Braunu. Jūs zvanāt un informējat viņu par konferenci, kas veltīta nedzirdīgo iekļaušanas un integrācijas jautājumiem un notiks šī gada 18.-19. jūlijā Rīgā. Uzaiciniet viņu uzstāties konferencē ar prezentāciju un piedalīties apaļā galda diskusijā. Pastāstiet, ka viņu kā ekspertu nedzirdīgo iekļaušanas un integrācijas jautājumos ieteica Eiropas Nedzirdīgo savienība. Pārliecinieties, vai ekspertam der konferencē plānotie datumi (piem., Are the conference dates convenient for you?). Pastāstiet, ka ceļu un dzīvošanas izdevumus apmaksās konferences organizatori.

Text 2.3c

Conference: Opening of the round table discussion:

- A: Dear participants! Welcome to our round table discussion. Let me introduce myself. My name is Marta Jansone. I am the chairperson of today's round table discussion. I'd like to introduce Mr Edward Brown to you. He is an expert on inclusion and integration issues.
- B: Thank you Ms Jansone. Good morning! I hope you are doing well this morning. I'm very pleased to be here and to talk to you about the issues related to the integration and inclusion of hearing impaired people and their rights.
- A: Today we will discuss in detail the following issues: a) the right to receive the service of sign language interpretation, b) the situation with the employment of people with impaired

hearing, and c) inclusive education. The floor is given to our guest, expert from the European Union of the Deaf – Mr Edward Brown.

B: Dear audience! Let me start with some facts. The employment gap between deaf and hearing individuals is wide. Research data show that more than 70% of people with impaired hearing are long term unemployed. They face difficulties to find a job. The present situation in the labour market is that employers are reluctant to employ people with impaired hearing. The main reason is that they don't have adapted workstations. And they don't want to adapt workstations for people with special needs. Another reason is an insufficient level of education and training. [..]

I'd like to ask the representatives of your Association to share your experience – how you solve these issues in Latvia. How do you cooperate with the Ministry of Welfare and the Ministry of Education and Science? [..]

! Work in pairs and role play the dialogue! *(Strādājiet pāri un lasiet katrs savu lomu!) Samainieties lomām un atkārtoti izspēlējiet diskusijas atklāšanu. Sagatavojiet ievadteikumus pieredzes apmaiņas tikšanās atklāšanai, kurā LNS tiekas ar kolēģiem no kaimiņvalstu nedzirdīgo biedrībām.*

3. Latvian Association of the Deaf (LAD) and its activity

LNS darbība

3.1. Words and phrases (*Vārdi un frāzes*)

to achieve	sasniegt, panākt
an aim	mērķis
almost	gandrīz
assistance and support in solving customers' social issues	palīdzība un atbalsts klienta sociālo problēmu risināšanā
civil society activities	pilsoniskās sabiedrības aktivitātes
a community	kopiena
development of communication and creative self-expression skills	saskarsmes un radošās pašizteiksmes iemaņu apguve
a disabled persons' identity card	invalīda apliecība
to enhance	paaugstināt, celt, uzlabot
to establish	izveidot
equipment/ assistive devices for hearing impaired	surdotehniskie palīglīdzekļi
to foster	sekmēt
to found (<i>ciešamā kārtā</i> – to be founded)	dibināt
to gain	iegūt, dabūt
joint	apvienots, kopīgs
Latvian sign language training	latviešu zīmju valodas lietošanas apmācība
a legal representative	likumiskais pārstāvis
a prescription/ referral from a doctor	ārsta izziņa
to promote	veicināt

psychological adaptation training	psiholoģiskās adaptācijas treniņi
public awareness	sabiedrības informētība
a purpose	mērķis, nolūks
purposeful	mērķtiecīgs
to realize	saprast, aptvert, apjēgt
responsiveness	atsaucība
sign language interpretation services	zīmju valodas tulkošanas pakalpojumi
social rehabilitation services	sociālās rehabilitācijas pakalpojumi
a successor	pēctecis, pārņēmējs

3.1. Grammar. The Simple Past (*Gramatika. Vienkāršā pagātne*)

- **Vienkāršo pagātņi lieto**, runājot par darbību, kas notika pagātnē.

PIEMĒRS

I went to work yesterday.	<i>Es gāju uz darbu vakar.</i>
She called you an hour ago.	<i>Viņa piezvanīja Tev pirms stundas.</i>

- **Vienkāršo pagātņi veido**,
 - regulārajiem darbības vārdiem – darbības vārda nenoteiksmes formai (bez *to*) pievienojot galotni – *ed*: piemēram, work – worked, call – called, finish – finished; vai galotni –*d* , ja darbības vārda nenoteiksmes forma beidzas ar –*e*: piemēram, like – liked, live – lived.
 - neregulārajiem darbības vārdiem – izmantojot darbības vārda 2.pamatformu, piemēram, go – went, read – read, write – wrote.

PIEMĒRS

I <u>answered</u> the phone five minutes ago.	<i>Es atbildēju uz telefona zvanu pirms piecām minūtēm.</i>
We <u>worked</u> at the Latvian Association of the Deaf last year.	<i>Mēs strādājām Latvijas Nedzirdīgo savienībā pagājušajā gadā.</i>
She <u>met</u> 10-15 customers yesterday.	<i>Viņa vakar tikās ar 10-15 klientiem.</i>
Paul was very busy last week.	<i>Pauls bija ļoti aizņemts pagājušajā nedēļā.</i>

- **Signālvārdi** (laika apstākļa vārdi), ar kuriem parasti lieto vienkāršo pagātni: *yesterday, last week, last month, last year, five minutes ago...*
- **Jautājuma teikums** vienkāršajā pagātnē darina, izmantojot palīgdarbības vārdu *did* pirms teikuma priekšmeta (darītāja) un darbības vārdu nenoteiksmē (bez *to*) liekot aiz teikuma priekšmeta (darītāja).

PIEMĒRS

Apgalvojums	Jautājums
I <u>answered</u> the phone five minutes ago.	Did I answer the phone five minutes ago?
We <u>worked</u> at the Latvian Association of the Deaf last year.	Did we work at the Latvian Association of the Deaf last year?
She <u>met</u> 10-15 customers yesterday.	Did she meet 10-15 customers yesterday?

- **Uz slēgtajiem jautājumiem** (t.i., jautājumiem, uz kuriem atbilde var būt *jā* vai *nē*), kas sākas ar palīgdarbības vārdu *did* vai *to be* attiecīgajā locījumā, atbildot ar īso atbildi, tajā obligāti jāizmanto palīgdarbības vārds.

PIEMĒRS

Jautājums	Īsā atbilde
Did she call me five minutes ago?	Yes, she did. No, she did not.
Were you a customer service specialist last year?	Yes, I was. No, I was not.

- **Nolieguma teikumus** vienkāršajā pagātnē darina, aiz palīgdarbības vārda *did* (vai *to be* attiecīgajā locījumā) palīdzību, aiz tā ievietojot nolieguma vārdu *not*.

PIEMĒRS

Apgalvojums	Noliegums
I <u>answered</u> the phone five minutes ago.	I <u>did not answer</u> the phone five minutes ago.
We <u>worked</u> at the Latvian Association of the Deaf last year.	We <u>did not work</u> at the Latvian Association of the Deaf last year.
She <u>met</u> 10-15 customers yesterday.	She <u>did not meet</u> 10-15 customers yesterday.

! Atkārtojiet jau apgūtos darbības vārdus un mācieties to pagātnes formu!

Nenoteiksme (bez to), jeb 1.pamatforma	2. pamatforma	Tulkojums
Regulārie darbības vārdi		
cover	covered	segt, nosegt
employ	employed	nodarbināt, pieņemt darbā
explain	explained	skaidrot, izskaidrot
greet	greeted	sveicināt
introduce	introduced	iepazīstināt, ieviest
invite	invited	ielūgt, uzaicināt

like	liked	patīkt
answer	answered	atbildēt
participate	participated	piedalīties
solve	solved	risināt, atrisināt
submit	submitted	iesniegt
start	started	sākt
receive	received	saņemt
talk	talked	runāt
visit	visited	apmeklēt, apciemot
work	worked	strādāt
<i>Neregulārie darbības vārdi</i>		
be (am, is, are)	was, were	būt
speak	spoke	runāt
begin	began	sākt
go	went	iet
write	wrote	rakstīt
meet	met	tikties
make	made	tasīt, gatavot, veidot

! Please practice the use of the Simple Past tense! (Vingrinieties lietot vienkāršo pagātņi!)

1. Projektu nodaļas vadītājs izlasīja šo ziņojumu vakar.
2. Es Tomam atzvanīju pirms stundas.
3. Toms uzrakstīja vēstuli pagājušajā nedēļā.
4. Es biju komandējumā pirms divām nedēļām.
5. Kad tu saņēmi atbildi uz savu e-pastu?
6. Rīta nosūtīja jums informāciju aizvakar.
7. Sociālais darbinieks Jums palīdzēja atrisināt šo jautājumu.
8. Es jums rakstīju, jo gribēju saņemt zīmju valodas tulka pakalpojumu.
9. Jums vajadzēja uzrakstīt iesniegumu pagājušajā nedēļā.
10. Konferences organizētāji sedza ceļa izdevumus.
11. Vai konferences organizētāji sedza dzīvošanas izdevumus?
12. Konferences dalībnieki nesedza dzīvošanas izdevumus.

! Izstāstiet (uzrakstiet), kāda vakar bija Jūsu darba diena! Pastāstiet (uzrakstiet), ko darījāt pagājušajā nedēļas nogalē!

! Pasakiet (uzrakstiet) teikumus tagadnē, pagātnē un nākotnē!

Tu strādā LNS.	Tu strādāji LNS pirms pieciem gadiem.	Tu strādāsi LNS nākamgad.
Es rakstu e-pastus katru dienu.	Es uzrakstīju septiņus e-pastus vakar.	Es rīt uzrakstīšu deviņus e-pastus.
Es regulāri lasu atskaites.	Es vakar lasīju nodaļas atskaiti.	Es rīt lasīšu biedrības atskaiti.
Kādi ir tavi darba pienākumi šajā amatā?	Kādi bija tavi darba pienākumi iepriekšējā amatā?	Kādi būs tavi darba pienākumi jaunajā amatā?
Jānis ir konferencē Tallinā.	Jānis bija konferencē Tallinā pagājušajā nedēļā.	Jānis būs konferencē Tallinā nākamajā piektdienā.
Sociālais darbinieks palīdz klientiem atrisināt dažādus jautājumus.	Vakar sociālais darbinieks palīdzēja klientiem atrisināt ļoti sarežģītu jautājumu.	Sociālais darbinieks palīdzēs klientiem atrisināt dažādus jautājumus arī turpmāk.

3.3. Read the texts and do the exercises below (*Izlasiet tekstus un izpildiet zemāk dotos uzdevumus*):

Text 3.3a

About LAD

(Source: *Biedrība "Latvijas Nedzirdīgo savienība"* laikmetu griežos: no 1. līdz 19. kongresam and <http://www.lns.lv/eng/>; adapted)

People started to realize that the deaf had the same rights as other people already in the beginning of the XIX century. In the XIX century the first schools for the deaf were in Riga, Jelgava and Valmiera. The first public organization of the deaf of Latvia was founded on the 19th of May, 1920. The present Latvian Association of the Deaf (LAD) is the successor of this organization.

The first congress of the deaf in Latvia took place on the 30th of November, 1930. Almost 200 participants took part in this congress. The first congress raised the problems and needs of the deaf on national level. It established basis for further joint and purposeful activities for solving the issues of the deaf community.

At the moment LAD is a voluntary public body. LAD became a member of the World Federation of the Deaf on the 27th of April, 1992. On the 8th of May, 2004, LAD became a full member of the European Union of the Deaf.

! Jums jāpiedalās sanāksmē ar kaimiņvalstu nedzirdīgo biedrību pārstāvjiem un jāpastāsta par LNS vēsturi. Sagatavojiet savu stāstījumu par LNS vēsturi!

Text 3.3.b

A dialogue between a representative of LAD and a foreign partner

(Source: <http://www.lns.lv/eng/>; adapted)

- A: It would be very kind of you if you could tell me something more about your organisation. What are the aims of LAD?
- B: The main aims of LAD are to foster the inclusion of people with impaired hearing in the society and to raise public awareness, understanding and responsiveness regarding the solution of the issues of people with hearing problems.

- A: I see. And how do you achieve these aims?
- B: In order to achieve these aims, the main tasks of LAD are the following: to care for the social rehabilitation of the deaf living in Latvia and respect for their human rights, to promote their involvement in civil society activities, to care for gaining support of the government and municipalities for meeting their material, day-to-day and cultural needs, enhancing their education level, protection of health and social rehabilitation, as well as for developing Latvian sign language and its application for communication with deaf people.
- A. Thank you very much. This information was very useful.

Text 3.3c

A dialogue between a representative of LAD and an English speaking customer

- A: Good morning! The Latvian Association of the Deaf. How can I help you?
- B: Good morning! This is Arvydas Blažolienis calling. I have some questions about the services you offer to people with impaired hearing.
- A: I will be happy to answer your questions.
- B: My wife is deaf. We lived in Lithuania and in March this year we moved to Latvia. We don't know what support she can get here.
- A: LAD has a centre in Riga. It is called *Agency of One Stop*. You can get all the necessary information and help there. LAD in cooperation with its partners and supporters provides deaf people with: necessary technical devices, sign language interpreter and communication services, consultations in solving social and other issues.
- B: Oh, sorry, we don't live in Riga. We live in Daugavpils. And she wants to communicate with other people and to participate in some leisure time activities.
- A: Oh, I see. There are 8 regional societies and one of them is located in Daugavpils. Regional societies provide consultations in solving social problems, offer leisure time activities – different groups of interests and amateur artistic work, recreation and entertainment activities. They organize visits to exhibitions, museums and other cultural events.
- B: That's what we are looking for! How can we contact them?

A: Daugavpils regional society's address is: 54 Mihoelsa Street, Daugavpils. Their telephone number is: (+371) 25637005. You can contact them also via email or SKYPE: daugavpilsrb@lns.lv.

B: Thank you very much for your kind help!

A: You're welcome! If you have any questions, don't hesitate to contact us!

B: Thank you once again! Bye!

A: Good bye!

! Lasiet un tulkojiet dialogus! Strādājiet pārī un lasiet katrs savu lomu. Samainieties lomām un atkārtoti izspēlējiet telefona sarunu.

! Strādājot pārī, izveidojiet līdzīgu dialogu, iekļaujot sava darba ikdienas situāciju.

4. The Constitution of Latvia, citizens' rights and duties

LR Satversme, pilsoņu tiesības un pienākumi

4.1. Words and phrases (*vārdi un frāzes*)

in accordance with	saskaņā ar
to adopt	pieņemt
an amendment	labojums, grozījums (likumā)
binding	saistošs
conscience	apziņa
Constitutional Assembly	Satversmes sapulce
to distribute	izplatīt, izdalīt
to be deprived of	atņemt
to elect	ievēlēt
equal	vienlīdzīgs
in force (to come into force, to be in force)	spēkā (stāties spēkā, būt spēkā)
to prohibit	aizliegt
to protect	aizsargāt
to restrict	ierobežot
to recognise	atzīt
security	drošība
to separate	atdalīt

4.1. Grammar. Prepositions (*Gramatika. Prievārdi*)

- **Biežāk lietotie prievārdi angļu valodā I**

	LAIKS	VIETA	TRANSPORTS
at	<ul style="list-style-type: none"> • <u>konkrētā laikā</u> (<i>when?</i>): at half past eight, at noon, at midnight • <u>naktī</u>: at night • <u>nedēļas nogalē</u>: at the weekend 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>konkrētā vietā</u>: at school, at my house, at 10 High Street, at the bus station 	-
on	<ul style="list-style-type: none"> • <u>kurā dienā</u>: on Monday, on the 7th of October, on my birthday 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>virsū, uz</u>: on a table, on a shelf, on the floor 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>sabiedriskajā transportā</u>: on a bus, on a train • <u>izkāpt</u>: to get off the train
in	<ul style="list-style-type: none"> • <u>mēnesī, sezonā</u>: in June / in spring • <u>gadā</u>: in 2018 • <u>pēc kāda laika</u> (<i>when?</i>): in five minutes • <u>dienas daļā</u>: in the morning/ in the evening 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>iekšā, iekšpusē</u>: in a building, in a drawer • <u>into</u> – <u>ar virzienu iekšā</u>: to go into a building 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>neliela izmēra transporta līdzeklī</u>: in my car, in a taxi • <u>izkāpt</u>: to get out of my car, to get out of the taxi
by	<ul style="list-style-type: none"> • <u>līdz noteiktam laikam</u>: by 7 o'clock 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>pie, tuvu</u> (<u>sīnomīmi</u>:close, near): by my house 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>braukt ar</u>: to go by car/ taxi/ bus

• **Biežāk lietotie prievārdi angļu valodā II**

LAIKS	VIETA	CITI BIEŽI LIETOTI PRIEVĀRDI
• ago – <u>pirms kāda laika</u> : 3 days ago	• above – <u>virs/ pār</u> : above my head	• about – par tēmu: we read about you
• before – <u>pirms konkrēta laika brīža</u> : before 9a.m., before 2015	• across – <u>pāri/ otrā pusē</u> : across the street	• by – <u>autors/ darītājs</u> : a book by Mark Twain
• for – <u>ilgāku laika periodu</u> : for 2 years, for ages, for 3 hours	• below – <u>zem līmeņa</u> : the fish are below the surface • under – <u>tieši zem kaut kā</u> : under the table	• of – <u>piederība</u> : a page of the book • <u>kas redzams attēlā</u> : a picture of you
• since – <u>kopš: ... līdz šim brīdim</u> : since 2011, since early morning	• from – <u>no kurienes</u> : where do you come from?	• from – <u>no kā</u> : this present is from Jane
• past – <u>pāri/ pēc</u> : ten past seven (7:10)		
• to – <u>bez/ pirms</u> : ten minutes to six (5:50)	• to – <u>virziens uz</u> : to go to work, to go to London • towards – <u>uz to pusi/ virzienā</u> : go towards the centre	
• to / till / until – <u>laika perioda sākums un beigas</u> : from Monday to/till Friday	• through – <u>caur/ cauri</u> : to go through a tunnel, to get through a book	

! Insert prepositions! (Ievietojiet prievārdus!)

1. I live _____ Riga, Latvia.
2. My working day usually starts _____ 9:00 a.m. My working day ends _____ 5:00 p.m.
3. At the end _____ the month I write reports _____ the Ministry of Welfare.
4. I always go _____ work _____ public transport, but this morning I came _____ bicycle.
5. Marta usually has her vacation _____ June.
6. _____ the XIX century the first schools for the deaf were _____ Riga, Jelgava and Valmiera.
7. The first public organization _____ the deaf of Latvia was founded _____ the 19th of May, 1920.
8. It would be very kind of you if you could tell me something more _____ your organisation.
9. There are 8 regional societies and one of them is located _____ Daugavpils.
10. Daugavpils regional society is located _____ 54 Mihoelsa Street, Daugavpils.

• **Grammar. Question words** (*Gramatika. Jautājamie vārdi*)

Jautājamais vārds	Tulkojums	Skaidrojums	Piemērs
Who	Kas/ kurš?	Par teikuma priekšmetu – dzīvu būtni	Who are you? Who said that? Who will make the report?
What	Kas?	Par teikuma priekšmetu – lietu	What is new? What makes this noise?
What	Ko?	Par objektu, papildinātāju	What did you see? What will you read?
What	Kāds/ kāda?	Par īpašību	What is the weather like today? What kind of work do you do?
Where	Kur?	Par vietu, virzienu	Where are you? Where will he go tomorrow?
When	Kad?	Par laiku	When do you have your conference? When will she call you?
Why	Kāpēc?	Par iemeslu, cēloni	Why did you do that? Why are you so sad?
Which	Kurš?	Ja ir izvēle no vairākiem	Which email should I answer first? Which book is more interesting?
Whose	Kura?	Par piederību dzīvai būtni	Whose bag is this?
How	Kā?	Par veidu, ceļu, metodi, paņēmieni	How did you learn it? How will you solve this issue?
How much	Cik?	Par skaitu, daudzumu	How much does it cost? How many participants will come to the conference?

- **Jautājuma teikumus** darina ar palīgdarbības vārda palīdzību. Teikuma priekšmets (darītājs) jautājuma teikumā atrodas starp palīgdarbības vārdu un darbības vārdu (izņēmums ir jautājumi par teikuma priekšmetu – skatīt tālāk tekstā)

Skaidrojums	Piemērs
vienkāršajā tagadnē – ar palīgdarbības vārda <i>do</i> (vienskaitļa 3.personā – <i>does</i>) palīdzību	You work at LAD. Do you work at LAD? Where do you work? She usually meets 10-15 customers per day Does she usually meet 10-15 customers per day? How many customers does she usually meet per day?
vienkāršajā pagātnē darina ar palīgdarbības vārda <i>did</i> palīdzību	She called me five minutes ago. Did she call me five minutes ago? When did she call me? How many minutes ago did she call me?
vienkāršajā nākotnē darina ar palīgdarbības vārda <i>will</i> palīdzību	You will write three emails tomorrow. Will you write three emails tomorrow? What will you write tomorrow? How many emails will you write tomorrow? When will you write three emails?

- **Ja stāstījuma teikums veidots ar darbības vārda *to be* (būt) palīdzību**, tad jautājuma teikumā *to be* attiecīgajā laikā un locījumā tiek izmantots kā palīgdarbības vārds

Skaidrojums	Piemērs
vienkāršajā tagadnē	You are a very active volunteer. What kind of volunteer are you? There are 8 regional societies of LAD. Are there 8 regional societies of LAD? How many regional societies are there?
vienkāršajā pagātnē	Ann was 20 years old when she started to work at LAD. Was Ann 20 years old when she started to work at LAD? How old was Ann when she started to work at LAD?
vienkāršajā nākotnē	You will be in a meeting tomorrow. Will you be in a meeting tomorrow? Where will you be tomorrow? When will you be in a meeting?

- Jautājot par teikuma priekšmetu (*who, what*), vārdu kārtība saglabājas kā stāstījuma teikumā

Skaidrojums	Piemērs
vienkāršajā tagadnē Who/ what ir 3.persona vienskaitlis!	You work at LAD. Who works at LAD? She usually meets 10-15 customers per day Who usually meets 10-15 customers per day?
vienkāršajā pagātnē	Ann was 20 years old when she started to work at LAD. Who was 20 years old when she started to work at LAD? She called me five minutes ago. Who called me five minutes ago?
vienkāršajā nākotnē	You will be in a meeting tomorrow. Who will be in a meeting tomorrow? You will write three emails tomorrow. Who will write three emails tomorrow?

! Practice asking questions! Make full sentences! Pay attention to the use of tenses!
(*Vingrinieties uzdot jautājumus! Jautājiet pilniem teikumiem! Pievērsiet uzmanību laiku lietojumam!*)

1. Social workers regularly help deaf people with different issues. (*Vai palīdz? Kas palīdz? Kā palīdz? Kad palīdz? Kam palīdz? utt.*)
2. The conference on inclusion issues will take place in Riga, in July 2018. (*Vai notiks? Kas notiks? Kad notiks? Kur notiks? Kāda conference? utt.*)
3. LAD joined the World Federation of the Deaf on the 27th of April, 1992. (*Vai pievienojās? Kas pievienojās? Kam pievienojās? Kad pievienojās?*)

4.3. Read the text and translate it! Answer the questions given below! (*Lasiēt tekstu un iztulkojiet to! Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

Text 4.3

The Constitution of Latvia (*Satversme*)

The Constitution of Latvia (Latvian: *Satversme*) is the fundamental law of the Republic of Latvia. *Satversme* is the oldest Central European and Eastern European constitution that is still in force. It is the sixth oldest republican basic law in the world that still functions. The people of Latvia adopted it in freely elected Constitutional Assembly in 1922. It came into force on 7 November 1922. The Constitution of Latvia consists of 8 chapters and 116 articles. It stipulates the rights and duties that every citizen of Latvia has. There have been several amendments to the Constitution of Latvia.

! Please answer the questions below! (*Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. When did the people of Latvia adopt the Constitution of Latvia?
2. What is the name of the body that adopts the Constitution of Latvia?
3. What kind of law of the Republic of Latvia is the Constitution of Latvia?
4. Have there been any amendments to the Constitution of Latvia?
5. Do you know which chapter comprises fundamental human rights? In case you don't know, please see the next task!
6. How many articles are there in the Constitution of Latvia?
7. What can you tell about the rights and duties that every citizen of Latvia has?

! Match the English translation of several articles of the Constitution of Latvia on fundamental human rights (left hand side column) with the Latvian original text (right hand side column)! (*Savienojiet vairāku Satversmes pantu par cilvēku pamattiesībām tulkojumu angļu valodā (kreisā kolona) ar oriģinālo tekstu latviešu valodā (labā kolona).*)

Chapter VIII of the Constitution stipulates fundamental human rights.

89. The State shall recognise and protect fundamental human rights in accordance with this Constitution, laws and international agreements binding upon Latvia.	A. Ikviens ir tiesīgs uz dzīvību aizsargā likums.
90. Everyone has the right to know about his or her rights.	B. Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.
91. All human beings in Latvia shall be equal before the law and the courts. Human rights shall be realised without discrimination of any kind.	C. Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.
93. The right to life of everyone shall be protected by law.	D. Ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās.
94. Everyone has the right to liberty and security of person. No one may be deprived of or have their liberty restricted, otherwise than in accordance with law.	E. Ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu.
99. Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion. The church shall be separate from the State.	F. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.
100. Everyone has the right to freedom of expression, which includes the right to freely receive, keep and distribute information and to express his or her views. Censorship is prohibited.	G. Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.
102. Everyone has the right to form and join associations, political parties and other public organisations.	A. Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatzglītību un vidējo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta.

<p>109. Everyone has the right to social security in old age, for work disability, for unemployment and in other cases as provided by law.</p>	<p>B. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu.</p>
<p>111. The State shall protect human health and guarantee a basic level of medical assistance for everyone.</p>	<p>C. Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.</p>
<p>112. Everyone has the right to education. The State shall ensure that everyone may acquire primary and secondary education without charge. Primary education shall be compulsory.</p>	<p>D. Ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Baznīca ir atdalīta no valsts.</p>

Source: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>

! Read the above given articles of the Constitution on fundamental human rights and find answers to the questions below! (*Izlasiet iepriekš tekstā Satversmes pantus par cilvēka pamattiesībām un atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. What shall the State do concerning fundamental human rights?
2. What is said in the Constitution about the right to education?
3. Which article stipulates that the church shall be separate from the State?
4. Who has the right to form and join associations, political parties and other public organisations?
5. Which institution/body shall protect human health and guarantee a basic level of medical assistance for everyone?
6. What right do people have in case of work disability?

! What are the functions and activities of LAD in order to achieve that fundamental human rights of the deaf are ensured? (*Kādas ir LNS funkcijas un darbība, lai panāktu, ka nedzirdīgajiem tiek nodrošinātas cilvēka pamattiesības?*)

5. Labour market, inclusive employment

Darba tirgus, iekļaujoša nodarbinātība

5.1. Words and phrases

accommodation	<i>šeit</i> – pielāgošana, piemērošana vajadzībām
an adjustment	uzstādīšanas, noregulēšana, piemērošana vajadzībām
an agenda	dienaskārtība
a consequence	sekas
corporate social responsibility	korporatīvā sociālā atbildība
decent	atbilstošs, pieklājīgs pienācīgas kvalitātes
to determine	noteikt
an environment	vide
to envisage	paredzēt
full extent	pilnā mērā
a guideline	vadlīnija, pamatnostādne
inability	nespēja, nevarēšana
inaccessible	nepieejams
an inhabitant	iedzīvotājs
to match	atbilst, sakrist, pietāvēt
an opportunity	iespēja
to prevent	novērst
a prevention measure	novēršanas pasākums
reasonable	saprātīgs, pieņemams

to reduce	samazināt
to return	atgriezties, atgriezt atpakaļ
social enterprise	sociālais uzņēmums, sociālā uzņēmējdarbība
to subject (to)	pakļaut (kaut kam)
The 2030 Agenda for Sustainable Development	Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam
the State Employment Agency	Nodarbinātības valsts aģentūra
the unemployed	bezdarbnieks (-i)
a value	vērtība

! Pay attention to reading decimals, fractions, percentages (*Pievērsiet uzmanību, kā lasīt decimālskaitļus, daļskaitļus, procentus*)

Written	Said	Written	Said	Written	Said
0.5	point five	$\frac{1}{2}$	one half	5%	five percent
0.83	point eight three	$\frac{1}{3}$	one third	30%	thirty percent
2.56	two point five six	$\frac{2}{4}$	two fourths	0	zero/ o

5.2. Grammar. Articles (*Gramatika. Artikuli*) Īss pārskats par biežākajiem lietošanas gadījumiem

- Angļu valodā ir divi artikulu veidi:
 - Nenoteiktais artikuls *a/ an* (*an* lieto, ja pēc tā sekojošā vārda izruna sākas ar patskani)
 - Noteiktais artikuls *the*

Nenoteikto artikulu <i>a/ an</i> lieto tikai vienskaitlī	
<ul style="list-style-type: none"> • pirms skaitāmiem lietvārdiem gadījumos, kad tos lieto vispārīgā nozīmē vai piemin pirmo reizi 	<p>I have a computer on my table. You wrote a letter</p>
<ul style="list-style-type: none"> • runājot par nodarbošanos 	<p>Marta is a customer service specialist. I am a volunteer.</p>

Noteikto artikulu <i>the</i> lieto vienskaitlī un daudzskaitlī	
<ul style="list-style-type: none"> • pirms lietvārdiem, kad runātājam par zināmu, konkrētu vai unikālu lietu/ personu 	<p>Did you receive the letter I sent you last week? The sun is very bright today.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ar īpašības vārdiem vispārākajā pakāpē 	<p>Anna is the most active volunteer in LAD.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vairumā gadījumos, kad pirms lietvārda esošajam īpašības vārdam latviešu valodā ir noteiktā galotne 	<p>an important document – svarīgs dokuments the important document – svarīgais dokuments</p> <p>helpful volunteers – izpalīdzīgi brīvprātīgie the helpful volunteers – izpalīdzīgie brīvprātīgie</p>
<ul style="list-style-type: none"> • pirms kārtas skaitļa vārdiem 	<p>Marta was the first to come to work this morning. The meeting will take place on the 5th of September.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • pirms valstu (štatū) savienību nosaukumiem; • arī pirms pilna valsts nosaukuma 	<p>the European Union, the United States of America, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland the Republic of Latvia</p>

Artikulu NElietošanas gadījumi:	
<ul style="list-style-type: none"> • Nenoteikto artikulu NElieto pirms lietvārdiem daudzskaitlī un pirms neskaitāmiem lietvārdiem 	<p>I read and answer <u>emails</u> every day. (<i>lietvārds daudzskaitlī</i>)</p> <p>I don't like <u>sugar</u> in my coffee. (<i>neskaitāms lietvārds</i>)</p>
<p>Noteikto artikulu NElieto pirms:</p> <ul style="list-style-type: none"> • personvārdiem 	<p>Jim Smith, Jānis Lejiņš</p>
<ul style="list-style-type: none"> • pilsētu un valstu nosaukumiem 	<p>Riga, Berlin, London Latvia, Estonia, Sweden, Lithuania</p>
<ul style="list-style-type: none"> • pirms abstraktiem vārdiem 	<p>equality, peace</p>

! Practice using articles! (*Vingrinieties lietot artikus!*)

1. My name is _____ Marta. I live in _____ Riga, _____ Latvia.
2. I am _____ customer service specialist.
3. During my working day I read _____ documents and write _____ answers to _____ letters.
4. I usually meet _____ 10-15 customers per day.
5. I write _____ reports to _____ Ministry of Welfare. I submit _____ reports for review to _____ head of my department.
6. After work I go home, visit _____ cultural event or go to _____ sport workout
7. _____ first congress of _____ deaf in Latvia took place in _____ November, 1930.
8. Almost _____ 200 participants took part in this congress.
9. At the moment LAD is _____ voluntary public body
10. LAD became _____ member of the World Federation of _____ Deaf in 1992.

5.3. Read the text, translate it and do the tasks below! (*Lasiet tekstu, tulkojiet to un izpildiet zemāk dotos uzdevumus!*)

Text 5.3a

International human rights instruments supporting equal employment opportunities

(Sources: <https://wfdeaf.org/our-work/human-rights-of-the-deaf/>; <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>; <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>; <http://www.pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki> adapted)

Deaf people have the right to participate in the personal, public and political life as everybody else. Sign language competency and provision of interpreters mean that deaf people can do almost any job. It is important for all people to find jobs that reflect their interest and competency. The main barriers to employment of deaf people are inaccessible work environments, not their inability to hear. There are several human rights instruments that support equal employment opportunities.

The United Nations adopted *The Convention on the Rights of Persons with Disabilities* on 13 December 2006. The Convention entered into force on 3 May 2008. Article 27 of *the Convention on the Rights of Persons with Disabilities* requires the governments to provide “reasonable accommodation” (adjustments and supports) to deaf employees.

Heads of State and Government adopted *The 2030 Agenda for Sustainable Development* and 17 *Sustainable Development Goals* in September, 2015, at a special UN summit. Goal 8.5 envisages achieving full and productive employment and decent work for all women and men, including for young people and persons with disabilities, and equal pay for work of equal value by 2030.

! Please answer the questions below! (*Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. What did the United Nations adopt on 13 December 2006?
2. When did Heads of State and Government adopt The 2030 Agenda for Sustainable Development?
3. What does Goal 8.5 of The 2030 Agenda envisage?
4. How can you explain what “reasonable accommodation” in the context of employment means?

Text 5.3b

The situation with the employment of persons with disabilities in Latvia

(Sources: <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/nva-vairak-neka-13-bezdarbnieku-ir-cilveki-ar-invaliditati-14185875>)

According to the data of the State Employment Agency, in 2017, in Latvia, 13.4% of the total number of the unemployed were persons with disabilities. One of the main reasons why people with disabilities face difficulties to join labour market is the fact that their education does not match labour market needs. Besides, 46% of the unemployed with disabilities have a low level of education, and 54% - vocational education. Most of the unemployed with disabilities are above 50, but this is a general tendency among the unemployed.

People with disabilities take part in training and other support activities organised by the State Employment Agency that help people with disabilities enter labour market sooner.

! What can you tell about employment of persons with impaired hearing? Is the situation similar to the one described in the text above? (Ko Jūs varat pastāstīt par nedzirdīgo nodarbinātību? Vai situācija līdzīga tai, kas aprakstīta tekstā?)

Text 5.3c

Inclusive Employment Guidelines 2015-2020

(Sources: www.saeima.lv/documents/70b519d503cc56af1da0e4d3cc345b2c0aa19d8c
vvc.gov.lv/.../Government%20Report%20on%20Convention%20No.%..

Labklājības ministrija. Cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības veicināšanas aktualitātes Latvijā. Konference «Personu ar invaliditāti rehabilitācijas un nodarbinātības iespējas un izaicinājumi Latvijā un Eiropā». 2016.gada 17.jūnijs)

Inclusive Employment Guidelines 2015-2020 determine policy objectives promoting inclusive labour market for the time period up to 2020. The objectives of the Guidelines are the following:

- to promote the forming of an inclusive labour market and to use the potential of human resources of inhabitants of Latvia to full extent,
- to reduce the social consequences of unemployment,
- to support the return of the persons left without employment to the labour market and
- to support staying of representatives of the groups subject to social exclusion risk in the labour market for as long period of time as possible.

Inclusive Employment Guidelines include several activities for labour market integration of persons with disabilities, including:

- improvements of labour market policy activities,
- support programmes for long term unemployed,
- motivation programmes and mentoring,
- as well as discrimination prevention measures.

The activities to prevent dropping out of the labour market include assessment of work environment and adjustment of job stations, career guidance and personnel solutions, development of social skills and lifelong learning activities, training. Social enterprises is an opportunity for inclusion in the labour market and society. Higher public awareness may encourage corporate social responsibility. Corporate social responsibility is a tool how businesses can contribute to the improvement of social situation and environment.

! Please answer the questions below! (*Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. What are the objectives of Inclusive Employment Guidelines 2015-2020?
2. What activities do Inclusive Employment Guidelines include for labour market integration of persons with disabilities?
3. Please list the activities to prevent dropping out of the labour market!
4. What can you tell about social enterprise?
5. What are your suggestions what to do in order to improve the employment among people with impaired hearing?

! Role play the following situation – you have to take part in a round table discussion and inform its participants about the Inclusive Employment Guidelines 2015-2020 adopted in Latvia. (*Izspēlējiet šādu situāciju – Jums jāpiedalās apaļā galda diskusijā un jāinformē tās dalībnieki par Latvijā pieņemtajām Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādņēm 2015-2020.*).

6. Education system, inclusive education

Izglītības sistēma, nedzirdīgo iekļaujoša izglītība

6.1. Words and phrases (*Vārdi un frāzes*)

to believe	ticēt, arī – uzskatīt
bilingual	divvalodīgs, bilingvāls
due to (something)	dēļ (kaut kā)
to earn	pelnīt
education: - early childhood education - primary education - secondary education - tertiary education	izglītība: - pirmskolas (agras bērnības) - pamata - vidējā - terciārā
to emphasise	uzsvērt, akcentēt
insufficient	nepietiekams
to interact (<i>noun</i> – interaction)	mijiedarboties (mijiedarbība)
a lack of (something)	(kaut kā) trūkums
a language of instruction	mācību valoda
lifelong learning	mūžizglītība
to retain	paturēt, saglabāt
a role model	paraugs, piemērs
a wage	alga, darba samaksa

6.2. Grammar. Revision (*Gramatika. Atkārtojums*)

! Write the verbs in brackets in the correct tense form! Pay attention to the signal words (adverbs)! (*Uzrakstiet pareizajā laika formā iekavās dotos darbības vārdus! Pievērsiet uzmanību signālvārdiem (apstākļa vārdiem)!)*

1. At the moment LAD _____ (to be) the biggest organization for deaf people in Latvia and it _____ (to function) in the whole Latvia. There _____ (to be) regional LAD societies in 8 cities of Latvia.
2. LAD _____ (to become) a member of the World Federation of the Deaf on the 27th of April, 1992. On the 8th of May, 2004, LAD _____ (to join) the European Union of the Deaf.
3. People _____ (to start) to realize that the deaf _____ (to have) the same rights as other people already in the beginning of the XIX century. In the XIX century the first schools for the deaf _____ (to be) in Riga, Jelgava and Valmiera.
4. The first congress of the deaf in Latvia _____ (to take place) on the 30th of November, 1930. Almost 200 participants _____ (to participate) in this congress. The first congress _____ (to raise) the problems and needs of the deaf on national level. It _____ (to establish) basis for further joint and purposeful activities for solving the issues of the deaf community.
5. Next month we _____ (to have) an international conference on the integration and inclusion of people with impaired hearing. This conference _____ (to take place) in Riga.

! Please use preposition *in, from, of, to, with, for, by, at* where appropriate! (Ievietojiet atbilstošos prievārdus!)

1. We would like to invite an expert _____ the European Union _____ the Deaf to participate _____ our conference next month.
2. Dear participants! Welcome _____ our round table discussion. Let me introduce myself. My name is Marta Jansone. I am the chairperson _____ today's round table discussion.
3. Research data show that more than 70% of people _____ impaired hearing are long term unemployed.
4. Employers don't want to adapt workstations _____ people with special needs.
5. One _____ the reasons for unemployment is an insufficient level _____ education and training.
6. How do you cooperate _____ the Ministry of Welfare and the Ministry of Education and Science?
7. The main aims _____ LAD are to foster the inclusion _____ people with impaired hearing _____ the society and to raise public awareness.
8. Every morning I go _____ work _____ public transport, usually _____ tram No.1. I am _____ work from 8:30 a.m.

6.3. Read the text, translate it and answer the questions below! (*Lasiet tekstu, tulkojiet to un atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

Text 6.3a

Bilingual learning environment

(Source: <https://wfdeaf.org/our-work/human-rights-of-the-deaf/>; adapted)

One of the reasons for low employment rates among deaf people is their education – it does not match labour market needs. Good education offers people the opportunity to use their potential and enjoy the quality of life. *The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities* requires the governments to ensure inclusive education system at all levels: early childhood and primary education, as well as to have access to secondary, tertiary education and lifelong learning.

Unfortunately, educational standards provided to deaf people are often lower than educational standards provided to hearing persons. The World Federation of the Deaf strongly believes that every deaf person has a right to bilingual education. Bilingual education involves a social-cultural approach, which uses sign language as the language of instruction and emphasises the use of the written language in that country. It is important that sign language and deaf culture is promoted through education. It strengthens linguistic identity of the deaf community

To foster academic success and social inclusion, deaf students must study in bilingual environments with other deaf role models and learners. Access to education, vocational training, and ongoing professional training and development is key to gaining and retaining a job and earning a wage that allows independent living.

! Discuss in pairs the issues below! (*Pāros apspriediet zemāk minētos jautājumus!*)

1. What are your suggestions concerning the learning environment, teaching and learning methods and other aspects of education of children with special needs?
2. What is the role of education in the life of a person with impaired hearing?

Text 6.3b

Education provision for the deaf in Latvia

(Sources: http://www.apeirons.lv/new/files/Petijumi/lu_invalidu_nodarbinatibas_problemas.pdf
<https://www.eud.eu/about-us/eud-position-paper/all-inclusive-education/> ; adapted)

In Latvia, there are only 2 schools for deaf children – one in Riga and one in Valmiera. Research data show that in Latvia most schools, including higher education institutions, are not ready to enrol persons with disabilities, including deaf people. The reasons are the following: lack of appropriate infrastructure, lack of alternative teaching and learning methods, as well as their teaching staff is not qualified to work with people with disabilities. The quality of integration in general education schools is not high due to insufficient funding and lack of other support.

In general, public awareness about the rights, needs and learning specifics of people with impaired hearing is low. The European Union of the Deaf supports the creation of a fully inclusive general education system for all. This system will allow learners with and without disabilities to interact with each other. Such interaction encourages the inclusion of learners with disabilities. It also raises the general awareness of the rights of people with disabilities.

! Please answer the questions below! (*Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. Which school did you study at?
2. Please describe the learning process at your school?
3. Where did you study after primary/ secondary education?
4. What does LAD do to improve the access to education for people with impaired hearing?
5. What are the activities of LAD to raise public awareness about the rights and needs of the deaf in Latvia?

7. Intercultural dialogue, sign language

Starpkultūru dialogs, zīmju valoda

7.1. Words and phrases (*Vārdi un frāzes*)

background	fons, <i>arī</i> pamats
body language	ķermeņa valoda
core	kodols, būtība
empowerment	iespēju, varas, pilnvaras utt. došana/ piešķiršana
facial expression	sejas izteiksme, mīmika
finger spelling	pirkstu “rakstība”, daktilēšana
hand gesture	rokas žests
indigenous	vietējais (kā iezemiešu, iedzimtais)
to refer to	atsaukties uz, saukt par
respective	attiecīgs, atbilstošs
significant	nozīmīgs

7.1. Grammar. Revision (*Gramatika. Atkārtojums*)

! Please practice asking open and closed questions! Pay attention to the use of tenses! Ask as many questions as you can! (*Vingrinieties uzdot atvērtos un slēgtos jautājumus! Pievērsiet uzmanību laiku lietojumam! Uzdodiet tik daudz jautājumu, cik varat!*)

1. The United Nations adopted *The Convention on the Rights of Persons with Disabilities* on 13 December 2006.
2. In 2017, in Latvia, 13.4% of the total number of the unemployed were persons with disabilities.
3. The level of education is one of the main reasons for the high unemployment rates among people with disabilities.
4. Good education offers people the opportunity to use their potential and enjoy the quality of life.
5. The European Union of the Deaf supports the creation of a fully inclusive general education system.

! Please insert articles (a/an, the, -) where appropriate! (Ievietojiet atbilstošos artikuslus!)

1. I live in _____ Riga, _____ Latvia.
2. In the XIX century _____ first schools for _____ deaf were in _____ Riga, _____ Jelgava and _____ Valmiera.
3. I would like to suggest _____ Mr Edward Brown to you. He is _____ expert on inclusion and integration issues.
4. I am _____ customer service specialist. Anna is _____ volunteer. She is _____ most active volunteer among us.
5. I wrote _____ letter to you last week. Did you receive _____ letter I sent you last Tuesday?
6. We have _____ professionals working at our customer service centre.
7. I read and answer _____ emails and _____ letters every day.
8. LAD is _____ member of the World Federation of _____ Deaf.
9. _____ Headquarters of _____ United Nations is located in _____ United States of America.
10. *Satversme* is _____ oldest Central European and Eastern European constitution that is still in force. It is _____ sixth oldest republican fundamental law in _____ world that still functions.

7.3. Read the text, translate it and answer the questions below! (Lasiet tekstu, tulkojiet to un atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!)

Text 7.3a

Communication and sign language

(Sources: <https://www.eud.eu/about-us/about-us/>; <https://www.signhealth.org.uk/about-deafness/sign-language/>; https://en.wikipedia.org/wiki/Sign_language; <https://www.lns.lv/lat/?doc=10802>; <http://www.spreadthesign.com/lv/aboutus/>; adapted)

The vision of the European Union of the Deaf (EUD) is that deaf people all over Europe are equal in both public and private aspects of life. Its main objectives are the following: the recognition of the right to use an indigenous sign language, empowerment through communication and information, and equality in education and employment.

Sign language is a rich combination of hand gestures, facial expressions and body language with its own grammar and sentence construction. People use finger spelling when there is no particular sign for a word, for example, someone's name, or an address.

Communities of deaf people all over the world develop their sign languages and they are at the core of local deaf culture. Sign languages often share significant similarities with their respective spoken language, but they may have different grammar and sentence structures. It is unclear how many sign languages currently exist worldwide. Each country generally has its own, native sign language, and some have more than one. The 2013 edition of *Ethnologue* (a publication on the living languages of the world) lists 137 sign languages.

! Please answer the questions below! (Atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!)

1. What new information did you learn from the text?
2. What are the elements of a sign language?
3. In what cases do people use finger spelling?
4. What are the similarities and differences between a spoken and sign language of the same country?
5. How many sign languages are there in the world?

Text 7.3b

International Sign and Eurosigns

(Sources: <https://www.eud.eu/about-us/about-us/>; https://en.wikipedia.org/wiki/Sign_language ;
<https://www.lns.lv/lat/?doc=10802>; <http://www.spreadthesign.com/lv/aboutus/> ;
https://www.up2europe.eu/european/projects/eurosigns-european-sign-languages-for-professionals_121684.html ;
adapted)

There is an international communication system referred to as International Sign. When deaf people from different sign language backgrounds get together, there is a need for communication in formal and informal contexts.

Participants discussed the need to standardize an international sign system at the first World Deaf Congress in 1951. The process started and in 1973 a WFD committee published a standardized vocabulary. They selected "naturally spontaneous and easy signs in common use by deaf people of different countries" to make the language easy to learn. The process of the development of International Sign continues.

A parallel development takes place in Europe. Increasing interaction between Europe's deaf communities encourages the development of a pan-European sign. Some sign linguists refer to it as *Eurosigns*. British Sign Language, French Sign Language and Scandinavian signs influence Eurosigns.

! Work in pairs and discuss the following questions: ! (*Strādājiet pāros un atbildiet uz zemāk dotajiem jautājumiem!*)

1. What are the functions and activities of LAD in the development of Latvian Sign Language?
2. What do you know about International Sign? Is it similar to Latvian Sign Language? What similarities and differences do they have?
3. How can a person learn Latvian Sign Language? Where should she/ he go? Who should she/ he address?
4. How can a person learn International Sign? Where should she/ he go? Who should she/ he address?

1. pielikums. Metodiskajā materiālā ievietoto tekstu tulkojums latviešu valodā

1. Me, my activity at the "Latvian Association of the Deaf", my duties

Es, mana darbība LNS, mani pienākumi

Text 1.3

Atļaujiet man iepazīstināt ar sevi. Mans vārds ir Marta. Es dzīvoju Rīgā, Latvijā. Es strādāju Latvijas Nedzirdīgo savienībā. Es esmu klientu apkalpošanas speciāliste. Mana darba diena parasti sākas 9:00 no rīta. Darba dienas laikā es lasu dokumentus, rakstu atbildes vēstules, paskaidroju klientiem, kā saņemt pakalpojumus, un atbildu uz telefona zvaniem. Es daudz strādāju ar datoru. Es strādāju 8 stundas dienā un parasti vienā dienā tiekos ar 10-15 klientiem. Mans darbs ir interesants un atbildīgs. Mēneša beigās es rakstu atskaites Labklājības ministrijai. Es iesniedzu atskaites pārbaudei nodaļas vadītājam. Mana darba diena beidzas 5:00 vakarā. Tad es eju mājās, apmeklēju kādu kultūras pasākumu, eju uz sporta nodarbībām vai pastaigāties. Man patīk mans darbs.

2. Business communication: phone calls, meetings

Lietišķā komunikācija: telefonsarunas, tikšanās

Text 2.3a

- A: *Labdien! Latvijas Nedzirdīgo savienība. Kā varu Jums palīdzēt?*
B: *Labdien! Es esmu Toms Silvers no Pasaules Zīmju valodas tulku asociācijas. Es vēlētos runāt ar jūsu biedrības prezidentu.*
A: *Mūsu prezidente ir sanāksmē ar reģionālo biedrību vadītājiem. Diemžēl viņas šodien nebūs birojā. Vai varu nodot ziņu?*
B: *Jā, lūdzu. Tas būtu ļoti laipni no jums. Vai jūs varētu viņai pateikt, ka zīmju valodas tulks no Francijas ieradīsies uz jūsu darbnīcu jūnijā?*
A: *Tās ir ļoti labas ziņas! Paldies! Es nodošu šo ziņu mūsu prezidentei.*
B: *Liels paldies jums! Un vēl viena lieta. Es tikai gribēju pārliicināties par darbnīcas datumiem. Vai tā notiks 7. un 8. jūnijā?*
A: *Jā, jums taisnība, darbnīca notiks 7. un 8. jūnijā.*
B: *Paldies! Bija patīkami ar jums sarunāties. Uz redzēšanos!*
A: *Man arī bija patīkami ar jums sarunāties. Uz redzēšanos!*

Text 2.3b

- A: *Labrīt! Eiropas Nedzirdīgo savienība. Kā varu Jums palīdzēt?*
- B: *Labrīt! Es esmu Marta Jansone no Latvijas Nedzirdīgo savienības. Mums būs starptautiska konference par nedzirdīgo integrāciju un iekļaušanu. Šī konference notiks Rīgā jūlijā. Mēs vēlētos uzaicināt ekspertu no Eiropas Nedzirdīgo savienības piedalīties tajā.*
- A: *Apsveicu ar šo iniciatīvu! Es vēlētos uzzināt, kādu ieguldījumu jūs sagaidāt no šī eksperta. Tad es varu ieteikt labāko ekspertu.*
- B: *Mēs vēlētos, lai šis eksperts uzstājas ar runu par nedzirdīgo iekļaušanas un integrācijas jautājumiem. Mēs arī vēlētos, lai viņš/ viņa piedalās apaļā galda diskusijā.*
- A: *Skaidrs. Es gribētu ieteikt Edvardu Brauna kungu. Viņš ir eksperts iekļaušanas un integrācijas jautājumos.*
- B: *Paldies! Šķiet, ka viņš ir tas cilvēks, kas mums vajadzīgs mūsu konferencei. Kā es varu sazināties ar Brauna kungu?*
- A: *Es jums iedošu viņa kontaktinformāciju. Viņa telefona numurs ir: 00 44 97543152. Viņa e-pasta adrese ir: edward.brown@gmail.com.*
- B: *Liels paldies par palīdzību! Mēs sazināsimies ar Brauna kungu.*
- A: *Nav par ko! Veiksmīgu konferenci! Uz redzēšanos!*
- B: *Paldies! Uz redzēšanos!*

Text 2.3c

Konference. Apaļā galda diskusijas atklāšana

- A: *Cienījamie dalībnieki! Esiet sveicināti apaļā galda diskusijā. Ļaujiet man stādīties priekšā. Es esmu Marta Jansone. Es esmu šīs dienas apaļā galda diskusijas vadītāja. Es vēlētos iepazīstināt jūs ar Edvardu Brauna kungu. Viņš ir eksperts iekļaušanas un integrācijas jautājumos.*
- B: *Paldies, Jansones kundze. Labrīt! Ceru, ka šorīt jūtaties labi. Esmu ļoti pagodināts būt šeit un runāt par jautājumiem, kas saistīti ar nedzirdīgo integrācijas un iekļaušanas jautājumiem un viņu tiesībām.*
- A: *Šodien detalizēti diskutēsim par šādiem jautājumiem: a) tiesībām saņemt zīmju valodas tulkošanas pakalpojumu, b) situāciju ar nedzirdīgo nodarbinātību un c) iekļaujošu izglītību. Vārds tiek dots mūsu viesim, ekspertam no Eiropas Nedzirdīgo savienības, Eduardam Brauna kungam.*
- B: *Godātā auditorija! Ļaujiet man sākt ar dažiem faktiem. Nodarbinātības plaista starp nedzirdīgajiem un dzirdīgajiem ir liela. Pētījumu dati rāda, ka vairāk kā 70% nedzirdīgo ir ilgtermiņa bezdarbnieki. Viņi sastopas ar grūtībām atrast darbu. Pašreizējā situācija darba tirgū ir tāda, ka darba devēji nelabprāt pieņem darbā cilvēkus ar dzirdes traucējumiem. Galvenais iemesls ir tas, ka viņiem nav pielāgotu darbvietu. Un viņi nevēlas pielāgot darbvietas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Vēl viens iemesls ir nepietiekošs [...] Es vēlētos lūgt jūsu biedrības pārstāvjiem padalīties ar savu pieredzi šo jautājumu risināšanā Latvijā. Kā jūs sadarbojaties ar Labklājības ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju? [...]*

3. Latvian Association of the Deaf (LAD) and its activity

LNS darbība

Text 3.3a

Jau 19.gs. sākumā cilvēki sāka apzināties, ka nedzirdīgajiem ir tādas pašas tiesības kā pārējiem cilvēkiem. 19.gadsimtā pirmās skolas nedzirdīgajiem bija Rīgā, Jelgavā un Valmierā. Latvijā pirmā nedzirdīgu cilvēku sabiedriskā organizācija tika nodibināta 1920.gada 19.maijā. Pašreizējā "Latvijas Nedzirdīgo savienība" ir šīs organizācijas pēctece.

Pirmais nedzirdīgo kongress Latvijā notika 1930.gada 30.novembrī. Gandrīz 200 dalībnieku piedalījās šajā kongresā. Pirmais kongress pacēla nedzirdīgo problēmas un vajadzības valsts mērogā. Tas izveidoja pamatu tālākai kopīgai un mērķtiecīgai darbībai nedzirdīgo kopienu problēmu risināšanā.

Šobrīd LNS ir brīvprātīga sabiedriska organizācija. LNS kļuva par Pasaules Nedzirdīgo federācijas biedru 1992. gada 27. aprīlī. 2004. gada 8. maijā LNS kļuva par Eiropas Nedzirdīgo savienības pilntiesīgu biedru.

Text 3.3b

A: *Būt ļoti laipni, ja Jūs varētu man pastāstīt kaut ko vairāk par Jūsu organizāciju. Kādi ir LNS mērķi?*

B: *LNS galvenie mērķi ir sekmēt personu ar dzirdes traucējumiem iekļaušanos sabiedrībā un veicināt sabiedrības informētību, sapratni un atsaucību personu ar dzirdes traucējumiem problēmu risināšanā.*

A: *Skaidrs (saprotu). Un kā jūs sasniedzat šos mērķus?*

B: *Lai īstenotu šos mērķus, LNS ir šādi uzdevumi: rūpēties par Latvijā dzīvojošu personu ar dzirdes traucējumiem sociālo rehabilitāciju un viņu cilvēktiesību aizsardzības ievērošanu, veicināt viņu iesaistīšanu pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs, rūpēties par valsts un pašvaldību atbalstu viņu materiālo, sadzīves un kultūras vajadzību apmierināšanai, izglītības līmeņa paaugstināšanai, veselības aizsardzībai un sociālajai rehabilitācijai, kā arī par valsts atbalstu latviešu zīmju valodas attīstīšanai un lietošanai saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem.*

A: *Liels paldies. Šī informācija bija ļoti noderīga.*

Text 3.3c

Dialogs starp LNS pārstāvi un angliiski runājošu klientu

A: *Labrīt! Latvijas Nedzirdīgo savienība. Kā varu jums palīdzēt??*

B: *Labrīt! Te zvana Arvīds Blažolienis. Man ir vairāki jautājumi par jūsu piedāvātajiem pakalpojumiem cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem.*

A: *Es būšu priecīga atbildēt uz jūsu jautājumiem.*

B: *Mana sieva ir nedzirdīga. Mēs dzīvojam Lietuvā un šī gada martā pārcēlāties uz Latviju. Mēs nezinām, kādu atbalstu viņa šeit var saņemt.*

A: *LNS ir centrs Rīgā, kas saucas Vienas pieturas aģentūra. Jūs tur varat saņemt visu nepieciešamo informāciju un palīdzību. LNS sadarbībā ar saviem partneriem un atbalstītājiem nodrošina nedzirdīgus cilvēkus ar nepieciešamajiem tehniskajiem līdzekļiem, zīmju valodas tulka un saziņas pakalpojumiem, konsultācijas sociālo un citu problēmu risināšanā.*

B: *Vai, atvainojiet, mēs nedzīvam Rīgā. Mēs dzīvojam Daugavpilī. Viņa vēlas sazināties ar citiem cilvēkiem un piedalīties kādās brīvā laika aktivitātēs.*

A: *Ahā, skaidrs. Ir 8 reģionālās biedrības, un viena no tām atrodas Daugavpilī. Reģionālās biedrības sniedz konsultācijas sociālo problēmu risināšanā, piedāvā brīvā laika aktivitātes – dažādus interešu un mākslinieciskās pašdarbības pulciņus, atpūtas un izklaides pasākumus. Viņi organizē izstāžu, muzeju un citu kultūras pasākumu apmeklējumus.*

B: *Tas ir tas, ko mēs meklējam! Kā mēs varam ar viņiem sazināties?*

A: *Daugavpils reģionālās biedrības adrese ir Mihoelsa iela 54, Daugavpils. Viņu telefona numurs ir (+371) 25637005. Jūs varat ar viņiem sazināties arī pa e-pastu vaiš skaidpā (skype): daugavpilsrb@lns.lv.*

B: *Liels paldies par laipno palīdzību!*

A: *Nav par ko! Ja jums ir kādi jautājumi, droši sazinieties ar mums!*

B: *Vēlreiz paldies! Uzredzēšanos!*

A: *Uzredzēšanos !*

4. The Constitution of Latvia, citizens' rights and duties

LR Satversme, pilsoņu tiesības un pienākumi

Text 4.3

Latvijas Republikas Satversme ir Latvijas Republikas pamatlikums. Satversme ir vecākā spēkā esošā Centrāleiropas un Austrumeiropas konstitūcija. Tā ir pasaulē sestais vecākais spēkā esošais valsts pamatlikums. Latvijas tauta to pieņēma brīvi vēlētajā Satversmes sapulcē 1922.gadā. Tā stājās spēkā 1922.gada 7.novembrī. Latvijas Republikas Satversme sastāv no 8 nodaļām un 116 pantiem. Tajā noteiktas tiesības un pienākumi, kādi ir katram Latvijas pilsonim. Latvijas Republikas Satversmei ir bijuši vairāki grozījumi.

5. Labour market, inclusive employment

Darba tirgus, iekļaujoša nodarbinātība

Text 5.3a

Nedzirdīgiem cilvēkiem ir tiesības piedalīties personīgajā, sabiedriskajā un politiskajā dzīvē kā ikvienam. Zīmju valodas prasme saziņai un tulka nodrošinājums nozīmē, ka nedzirdīgi cilvēki var darīt gandrīz jebkuru darbu. Visiem cilvēkiem ir svarīgi atrast darbus, kas atspoguļo viņu intereses un kompetenci. Galvenās barjeras nedzirdīgo cilvēku nodarbināšanai ir nepieejamas darba vietas, nevis viņu nespēja dzirdēt. Ir vairāki cilvēktiesību dokumenti (instrumenti), kas atbalsta vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas.

2006. gada 13. decembrī Apvienotās Nācijas pieņēma "Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām". Konvencija stājās spēkā 2008. gada 3. maijā. "Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām" 27. pants pieprasa valdībām nodrošināt "saprātīgus pielāgojumus" (piemērošanu un atbalstu) nedzirdīgiem cilvēkiem.

Īpašā ANO samītā 2015. gada septembrī valstu un valdību vadītāji pieņēma "Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam" un 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķus. 8. mērķa 5. Apakšmērķis paredz līdz 2030. gadam nodrošināt pilnvērtīgu un produktīvu nodarbinātību un pienācīgas kvalitātes darbu visām sievietēm un vīriešiem, tostarp jauniešiem un personām ar invaliditāti, un vienādu darba samaksu par vienādi vērtīgu darbu.

Text 5.3b

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem Latvijā 13,4% no kopējiem reģistrētajiem bezdarbniekiem ir cilvēki ar invaliditāti. Viens no iemesliem, kāpēc cilvēkiem ar invaliditāti ir grūti nonākt darba tirgū, ir darba tirgus vajadzībām neatbilstoša izglītība. Turklāt 46% no NVA reģistrētajiem bezdarbniekiem ar invaliditāti ir zems izglītības līmenis, bet 54% - profesionālā izglītība. Vislielākais skats bezdarbnieku ar invaliditāti ir vecāki par 50 gadiem, tomēr šī ir kopēja tendence bezdarbnieku vidū.

Personas ar invaliditāti iesaistās NVA organizētajās apmācībās un citos atbalsta pasākumos, kas palīdz cilvēkiem ar invaliditāti ātrāk nonākt darba tirgū.

Text 5.3c

Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2015-2020 nosaka politikas mērķus iekļaujoša darba tirgus sekmēšanai laika periodā līdz 2020. gadam. Pamatnostādņu mērķis ir

- *sekmēt iekļaujošāka darba tirgus veidošanos, pilnvērtīgi izmantojot Latvijas iedzīvotāju cilvēkresursu potenciālu,*
- *mazināt bezdarba sociālās sekas, kā arī*
- *atbalstīt bez darba palikušo cilvēku atgriešanos darba tirgū un*
- *atbalstīt sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu pārstāvju pēc iespējas ilgu noturēšanos darba tirgū.*

Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes ietver vairākus pasākumus personu ar invaliditāti ietērēšanai darba tirgū, ieskaitot

- darba tirgus politikas pasākumu pilnveidi,
- ilgstošo bezdarbnieku atbalsta programmas,
- motivācijas programmas un mentoringu, kā arī
- diskriminācijas novēršanas pasākumus.

Pasākumi, lai novērstu izkrišanu no darba tirgus ietver darba vides novērtēšanu un darba vietu pielāgošanu, karjeras konsultācijas un personāla risinājumus, sociālo prasmju attīstību, mūžizglītības pasākumus, apmācību. Sociālā uzņēmējdarbība ir iespēja integrācijai darba tirgū un sabiedrībā. Labāka sabiedrības informētība var veicināt korporatīvo sociālo atbildību. Korporatīvā sociālā atbildība ir veids, kā uzņēmumi var dot ieguldījumu sociālās situācijas un vides uzlabošanā.

6. Education system, inclusive education

Izglītības sistēma, nedzirdīgo iekļaujoša izglītība

Text 6.3a

Viens no iemesliem zemajam nodarbinātības līmenim nedzirdīgo cilvēku vidū ir viņu izglītība – tā neatbilst darba tirgus vajadzībām. Laba izglītība piedāvā cilvēkiem iespēju izmantot savu potenciālu un baudīt dzīves kvalitāti. ANO "Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām" pieprasa valdībām nodrošināt iekļaujošu izglītības sistēmu visos līmeņos: pirmskolas izglītību (burtiski – izglītību agrā bērnībā) un sākumskolas izglītību, kā arī pieeju vidējai izglītībai, terciārajai izglītībai un mūžizglītībai.

Diemžēl nedzirdīgiem cilvēkiem nodrošinātie izglītības standarti bieži vien ir zemāki kā dzirdīgajiem nodrošinātie standarti. Pasaules Nedzirdīgo federācija strikti uzskata, ka ikvienam nedzirdīgam cilvēkam ir tiesības uz bilingvālu izglītību. Bilingvāla izglītība ietver sociokulturālu pieeju, kurā izmanto zīmju valodu kā mācību valodu un akcentē attiecīgās valsts rakstu valodas lietošanu. Svarīgi, lai zīmju valoda un nedzirdīgo kultūra tiek veicināta ar izglītības palīdzību. Tas stiprina nedzirdīgo kopienas lingvistisko identitāti.

Lai sekmētu akadēmiskos panākumus un sociālo iekļaušanu, nedzirdīgajiem audzēkņiem ir jāmacās bilingvālā vidē kopā ar nedzirdīgajiem, kas kalpo par paraugu, un citiem nedzirdīgiem audzēkņiem. Piekļuve izglītībai, profesionālai (arod-) izglītībai un nepārtrauktai profesionālai apmācībai un attīstībai ir svarīga, lai dabūtu darbu un saglabātu to, un nopelnītu algu, kas ļauj dzīvot patstāvīgu dzīvi.

Text 6.3b

Latvijā ir tikai 2 skolas nedzirdīgiem bērniem – viena Rīgā un viena Valmierā. Pētījumu dati rāda, ka Latvijā vairums skolu, ieskaitot, augstākās izglītības iestādes, nav gatavas uzņemt cilvēkus ar invaliditāti, ieskaitot nedzirdīgus cilvēkus. Iemesli ir šādi: atbilstošas infrastruktūras trūkums, alternatīvu mācību metožu trūkums, kā arī viņu personāls nav kvalificēts darbam ar cilvēkiem ar invaliditāti. Integrācijas kvalitāte vispārizglītojošajās skolās nav augsta nepietiekama finansējuma un cita veida atbalsta trūkuma dēļ.

Kopumā sabiedrības informētība par nedzirdīgo cilvēku tiesībām, vajadzībām un mācību specifiku ir zema. Eiropas Nedzirdīgo savienība atbalsta pilnībā iekļaujošas vispārējās izglītības sistēmas visiem radīšanu. Šī sistēma ļaus audzēkņiem ar invaliditāti un bez tās mijiedarboties savā starpā. Šāda mijiedarbība veicina audzēkņu ar invaliditāti iekļaušanu. Tā arī paaugstina vispārējo informētību par cilvēku ar invaliditāti tiesībām

7. Intercultural dialogue, sign language

Starpkultūru dialogs, zīmju valoda

Text 7.3a

Eiropas Nedzirdīgo savienības (ENS) vīzija ir, ka nedzirdīgie cilvēki visā Eiropā ir vienlīdzīgi gan sabiedriskajā, gan privātajā dzīves sfērā. Tās galvenie mērķi ir šādi: vietējās zīmju valodas lietošanas atzīšana, iespēju došana ar komunikācijas un informācijas palīdzību, un vienlīdzīgas izglītības no nodarbinātības iespējas.

Zīmju valoda ir bagātīgs rokas žestu, sejas mīmikas un ķermeņa valodas apvienojums ar savu gramatiku un teikuma uzbūvi. Cilvēki izmanto daktilēšanu, kad vārdam, piemēram, cilvēka vārdam vai adresei, nav konkrētas zīmes.

Nedzirdīgo cilvēku kopienas visā pasaulē attīsta savu zīmju valodu, un tā veido vietējās nedzirdīgo kopienas kodolu. Zīmju valodai bieži ir būtiska līdzība ar attiecīgo runāto valodu, bet tai var būt atšķirīga gramatika un teikuma uzbūve. Nav skaidrs, cik zīmju valodu šobrīd pasaulē eksistē. Kopumā katrai valstij ir sava vietējā zīmju valoda, dažās – pat vairākas. Ethnologue (izdevums par pasaules dzīvajām valodām) 2013. gada izdevumā uzskaita 137 zīmju valodas.

Text 7.3b

Pastāv starptautiskā saziņas sistēma, kas tiek saukta par starptautiskajām zīmēm. Kad nedzirdīgi cilvēki, kas nerunā vienā zīmju valodā, sanāk kopā, ir nepieciešamība sazināties oficiālās un saviesīgās situācijās.

Dalībnieki apsprieda vajadzību standartizēt starptautisko zīmju sistēmu pirmajā Nedzirdīgo kongresā 1951. gadā. Process aizsākās, un 1973. gadā Pasaules Nedzirdīgo federācijas komisija publicēja standartizētu vārdnīcu. Viņi izvēlējās "dabiski spontānas un vienkāršas zīmes, kuras nedzirdīgi cilvēki plaši lieto dažādās valstīs", lai valodu būtu viegli iemācīties. Starptautisko zīmju sistēmas attīstības process turpinās.

Paralēla attīstība notiek Eiropā. Pieaugošā mijiedarbība starp nedzirdīgo kopienām Eiropā veicina vienotas Eiropas zīmju sistēmas attīstību. Daži zīmju valodnieki to sauc par Eurosigns. Britu zīmju valoda, franču zīmju valoda un skandināvu zīmes ietekmē Eurosigns.

2. pielikums. Darbības vārdu pamatformas

- Angļu valodā darbības vārdi iedalās regulārajos un neregulārajos darbības vārdos.
- Angļu valodā pirms darbības vārdiem nenoteiksmē lieto *to* (piemēram, *to work – strādāt, to write – rakstīt*).
- Darbības vārda 1. pamatformu izmanto, lai izteiktu darbību vienkāršajā tagadnē (jāievēro, ka 3. personas vienskaitlī darbības vārdam jāpievieno galotni –s).
- Darbības vārda 2. pamatformu izmanto, lai izteiktu darbību vienkāršajā pagātnē (piemēram, *I go to work every day. I went to work yesterday*).
- Darbības vārda 3. pamatformu, lai izteiktu darbību saliktajā laikā un ciešamajā kārtā (šajā metodiskajā materiālā saliktie laiki un ciešamā kārtā netiek aplūkoti).
- Regulārajiem darbības vārdiem 2. un 3. pamatformu veido, darbības vārda nenoteiksmes formai (bez *to*) jeb 1.pamatformai pievienojot galotni – *ed* (piemēram, *work – worked, call – called, finish – finished*); vai galotni –*d*, ja darbības vārda 1. pamatforma beidzas ar –*e*, (piemēram, *like – liked, live – lived*).
- Neregulārajiem darbības vārdiem 2. un 3. pamatformu veido atšķirīgi. Neregulāro darbības vārdu pamatformas ir jāiemācās un jāzina no galvas. Neregulāro darbības vārdu formas ir dotas vārdnīcās (piemēram, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>). Tās var arī atrast dažādos angļu valodas mācību materiālos tiešsaistē (piemēram, <https://www.ego4u.com/en/cram-up/grammar/irregular-verbs>).

PIEMĒRS. Darbības vārdu pamatformas

Neoteiksme	1. pamatforma	2. pamatforma	3. pamatforma
<i>Regulārie darbības vārdi</i>			
atbildēt – to answer	answer	answered	answered
strādāt – to work	work	worked	worked
sākt – to start	start	started	started
<i>Neregulārie darbības vārdi</i>			
būt – to be	am, is, are	was, were	been
iet – to go	go	went	gone
rakstīt – to write	write	wrote	written
tikties, satikt – to meet	meet	met	met

3. pielikums. Lietišķās korespondences piemērs

Business letters and emails (*Lietišķās vēstules un e-pasti*)

Salutation (<i>uzruna, sveiciens</i>)		
Opening	Dear Sir / Madam	ja zināt amatu, bet ne vārdu
	Dear (<i>name</i>) <i>Examples:</i>	ja zināt cilvēka uzvārdu/ vārdu
	Dear Mr Brown	uzrunājot vīriešus
	Dear Ms Smith	uzrunājot sievietes, ja nezināt, vai viņa ir vai nav precējusies
	Dear Mrs Green	uzrunājot precētas sievietes, ja viņa pati lieto Mrs pirms sava uzvārda
	Dear Miss Page	uzrunājot neprecētas sievietes, ja viņa pati lieto Miss pirms uzvārda
	Dear Mary	neoficiālāk; ja labi pazīstat cilvēku
Body Standard phrases	I am writing to you to ...	<i>Rakstu Jums, lai...</i>
	This is to inform you that...	<i>Ar šo informēju Jūs, ka...</i>
	On behalf of ..., we would like to...	<i>... vārdā mēs vēlētos Jūs...</i>
	It would be very kind of you if you could...	<i>Būtu ļoti laipni no Jūsu puses, ja Jūs varētu...</i>
	Please find attached/ enclosed ...	<i>Vēstulei pievienots/ pielikumā...</i>
Endings (<i>vēstules, e-pasta nobeigums</i>)		
	We look forward to hearing from you soon/ at your earliest convenience.	<i>Ceram drīzumā saņemt ziņu no Jums.</i>
	I am looking forward to your reply.	<i>Gaidu drīzu atbildi.</i>
	Yours sincerely	ja zināt cilvēka uzvārdu/ vārdu
	Yours faithfully	ja nezināt cilvēka uzvārdu/ vārdu
	Best regards/ Regards/ Best wishes	Lietišķi, bet mazliet neformālāk; bieži izmanto e-pastos

! Uzrakstiet lietišķu e-pastu ekspertam Edvardam Braunam (skatīt *Text 1.2b*). Informējiet viņu par konferenci, kas veltīta nedzirdīgo iekļaušanas un integrācijas jautājumiem un notiks šī gada 18.-19. jūlijā Rīgā. Uzaiciniet viņu uzstāties konferencē ar prezentāciju un piedalīties apaļā galda diskusijā. Pastāstiet, ka viņu kā ekspertu nedzirdīgo iekļaušanas un integrācijas jautājumos ieteica Eiropas Nedzirdīgo savienība. Pārlicinieties, vai ekspertam der konferencei plānotie datumi (piem., *Are the conference dates convenient for you?*). Pastāstiet, ka ceļu un dzīvošanas izdevumus apmaksās konferences organizatori.

! Uzrakstiet lietišķu e-pastu – atbildi klientam uz e-pastu.

Date:	15/04/2018
To:	LNS
From:	Peter Johnson
Re:	Services of the Latvian Association of the Deaf

Dear Sir/ Madam

I am writing to you to find out what services I can receive at your Association. I have moved to Latvia recently to join my wife who works for an EU project with the Latvian Ministry of Agriculture. This project will last 5 years.

I have quite a few questions. First of all, I would like to find out what services the Latvian Association of the Deaf offers to people with impaired hearing. Is it possible to make an appointment with a social worker? What are the working hours of social workers?

I would also like to find out what I have to do if I need services of a sign language interpreter.

I am looking forward to your reply at your earliest convenience.

Regards,
Peter Johnson

Rakstu Jums, lai noskaidrotu, kādus pakalpojumus varu saņemt Jūsu biedrībā. Esmu nesen pārcēlies uz Latviju, lai būtu kopā ar savu sievu, kas strādā ES projektā Latvijas Lauksaimniecības ministrijā. Projekts ilgs 5 gadus.

Man ir diezgan daudz jautājumu. Pirmkārt, es vēlētos uzzināt, kādus pakalpojumus Latvijas Nedzirdīgo savienība piedāvā cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem. Vai ir iespējams norunāt tikšanos ar sociālo darbinieku? Kāds ir sociālo darbinieku darba laiks?

Es arī vēlētos uzzināt, kas man jādara, lai saņemtu zīmju valodas tulka pakalpojumus. Ceru saņemt drīzu atbildi no Jums.